

T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

BELLEK - MEKAN İLİŞKİSİ: TARLABAŞI ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İoli BÜYÜKYORGİYADİS ÇAVUŞ

1009601001

Anabilim Dalı: İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı

Program: İç Mimarlık

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Rana KUTLU

HAZİRAN 2019

T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

BELLEK- MEKAN İLİŞKİSİ: TARLABAŞI ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İoli BÜYÜKYORGİYADİS ÇAVUŞ

1009601001

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 12 Temmuz 2019

Tezin Savunulduğu Tarih: 13 Haziran 2019

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Rana KUTLU

Jüri Üyeleri: Prof. Dr. Oğuz CEYLAN (MSGSÜ)

Dr. Öğr. Üyesi Vehbi TOSUN

HAZİRAN 2019

ÖNSÖZ

Yüksek lisans öğretim sürecimde ve özellikle tez aşamamda destek, sabır ve katkılarını esirgemeyen başta tez danışmanım Doç.Dr. Rana Kutlu olmak üzere bu teze hayat veren Dr. Öğretim Üyesi Vehbi Tosun'a, yardımlarını hiç esirgemeyen Prof. Dr. Oğuz Ceylan'a, engin bilgisini benimle paylaşan Bayan Harikliya Lolis'e, üç ay boyunca Tarlabası ve Dolapdere'de güvenli bir şekilde tezim için veri toplamama yardımcı olan Nikolaos İskenderidis'e ve son olarak bana imkansızın olmadığını öğreten teyzem Afroditi Çulis'e ve eşim Atilla Uygur Çavuş'a teşekkürü borç bilirim.

Haziran, 2019

İoli Büyükyorgiyadis Çavuş
İç Mimar ve Çevre Tasarımcısı

İÇİNDEKİLER	sayfa
ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
TABLO LİSTESİ	iv
ŞEKİL LİSTESİ	v
TÜRKÇE ÖZET	vii
YABANCI DİL ÖZET	viii
1. GİRİŞ BÖLÜMÜ	1
1.1 Araştırma Süreci ve İçeriği	6
2. TARLABAŞI BÖLGESİNDE GÖRÜLEN MİMARİ	
ÜSLUPLAR	7
2.1 Üsluplar	7
2.1.1 Artnouveau	8
2.1.2 Ampir	15
2.1.3 Barok	20
2.1.4 Eklektik	26
2.2 Çevresel İpuçları Ve Örneklemenin Yapılması.....	30
3. METODOLOJİ VE ARAŞTIRMANIN	
PLANLANMASI	34
4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE	
DEĞERLENDİRİLMESİ	37

5 . SONUÇ	55
KAYNAKLAR	58
EKLER	60
ÖZGEÇMİŞ	131

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1: Art Nouveau Üslubunun Özellikleri	9
Tablo 2.2: Ampir Üslubunun Özellikleri	25
Tablo 2.3: Barok Üslubunun Özellikleri	26
Tablo 2.4: Art Nouveau Üslubunun Dış Cephe Mimari Öğeleri	31
Tablo 2.5: Ampir Üslubunun Dış Cephe Mimari Öğeleri	32
Tablo 2.6: Barok Üslubunun Dış Cephe Mimari Öğeleri	33
Tablo 4.1: Prof.Dr. Oğuz Ceylan Tarafından Hazırlanan Üsluba yönelik Cephe Okuması	37
Tablo 4.2: Mimari Eğitim Almamış Denek Grubunun Üsluba yönelik İlk Cephe Okuması	39
Tablo 4.3: Mimari Eğitim Almış Denek Grubunun Üsluba yönelik İlk Cephe Okuması	41
Tablo 4.4: Mimari Eğitim Almamış Denek Grubunun Üsluba yönelik İkinci Cephe Okuması	44
Tablo 4.5: Mimari Eğitim Almış Denek Grubunun Üsluba Yönelik İkinci Cephe Okuması	46
Tablo 4.6: Kırk Denekle Yapılan Anket Çalışması	48

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1: Tarlabası ve Çevresi	1
Şekil 1.2: 1980’lerde Tarlabası	3
Şekil 1.3: Günümüz Tarlabası	4
Şekil 1.4: Tarlabası Bulvarı ve Kuzeyinde Kalan Tarlabası Bölgesi	5
Şekil 2.1: Botter Apartmanı, Beyoğlu, İstanbul	10
Şekil 2.2: Botter Apartmanı, Art Nouveau Dış Cephe Öğeleri	11
Şekil 2.3: Botter Apartmanı, Demir Kullanımı	12
Şekil 2.4: Merdiven Evi, Asansör ve Aydınlatma Elemanı Detayları	13
Şekil 2.5: Botter Apartmanı, Vitray Detayı	14
Şekil 2.6: Botter Apartmanı, İç Mekan	14
Şekil 2.7: Ulusal Rus Müzesi, St. Petersburg, Rusya, Ön Cephe	15
Şekil 2.8: Ulusal Rus Müzesi, Arka Cephe	16
Şekil 2.9: II Mahmud Türbesi, Fatih, İstanbul	17
Şekil 2.10: Ampir Üslubunda Cepheden Kesitler	17
Şekil 2.11: Dolmabahce Sarayı, Ortaköy, İstanbul	18
Şekil 2.12: Dolmabahce Sarayı, Denize Bakan Cephe	18
Şekil 2.13: Nusretiye Camii, Tophane, İstanbul	19

Şekil 2.14: Nusretiye Camii,Yan Cephe	19
Şekil 2.15: Opera Garnier, Paris, Fransa	21
Şekil 2.16: Opera Garnier, Dış Cephe Öğeleri	21
Şekil 2.17: Nuruosmaniye Camii, Fatih, İstanbul	23
Şekil 2.18: Laleli Ayazma Camii, Laleli, İstanbul, Ön Cephe	24
Şekil 2.19: Laleli Ayazma Camii, Yan Cephe	25
Şekil 2.20: Valide Sultan Camii, Aksaray, İstanbul	27
Şekil 2.21: Valide Sultan Camii Girişi	27
Şekil 2.22: Çırağan Sarayı Ana Girişi	28
Şekil 2.23: Çırağan Sarayı, Ortaköy, İstanbul	28
Şekil 2.24: Büyük Postane, Sirkeci, İstanbul	29
Şekil 4.1: Tarlabası'nda Apartman Girişleri	52
Şekil 4.2: Apartman Girişlerinde Kullanılan Rum Karo	
Motifleri	53

Enstitüsü :Lisanüstü Eğitim Enstitüsü
Dalı :İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı
Programı :İç mimarlık
Tez Danışmanı :Doç. Dr. Rana Kutlu
Tez Türü ve Tarihi: Yüksek Lisans, Haziran 2019

ÖZET

Bu çalışma İstanbul'un merkezi sayılan ve yok olmaya yüz tutmuş, kentsel dönüşüm projesi ile de yakın gelecekte eski kimliğini kaybedecek olan Tarlabası'nın mimari geçmişini analitik bir şekilde incelemektedir.

Aynı zamanda bu tarihi bölgede 19. yy üçüncü çeyreği ile 21. yy'ın birinci çeyreğine kadar yaşayan farklı insan topluluklarının fiziksel ortamlarını ne şekilde değiştirdiklerini algılamak, öte yandan ayakta kalan tarihi verileri doğru değerlendirmek, mazide kalan dokuyu oluşturan eserlerin mimari özelliklerini keşfetmek,bellek-mekan ilişkisini değerlendirmek ve günümüzde farklı eğitim ve yaş grubundan seçilen deneklerin bir parçası oldukları Tarlabası'nı nasıl algıladıkları görmek ve onlar adına bir farkındalık yaratabilmek bu araştırmanın bir diğer amacıdır.

University :İstanbul Kültür University
Institute :Institute of Graduate Studies
Department :Interior Architecture and
Environmental Design
Programme :Interior Architecture
Supervisor :Associate Prof.Dr.Rana Kutlu
Degree Awarded and Date : M.Arch, June 2019

ABSTRACT

This study examines the achitectural history of Tarlabası which is known as the center of Istanbul and is about to disappear with the urban transformation project that will lose its old identity in the future.

At the same time, in this historical region from the third quarter of the 19th century to the first quarter of the 21st century to understand how the different human communities change their physical environment, to evaluate the surviving history items, to explore the architectural features of the artifacts of the remaining historical texture, to evaluate the relationship between memory and space are the other aims.

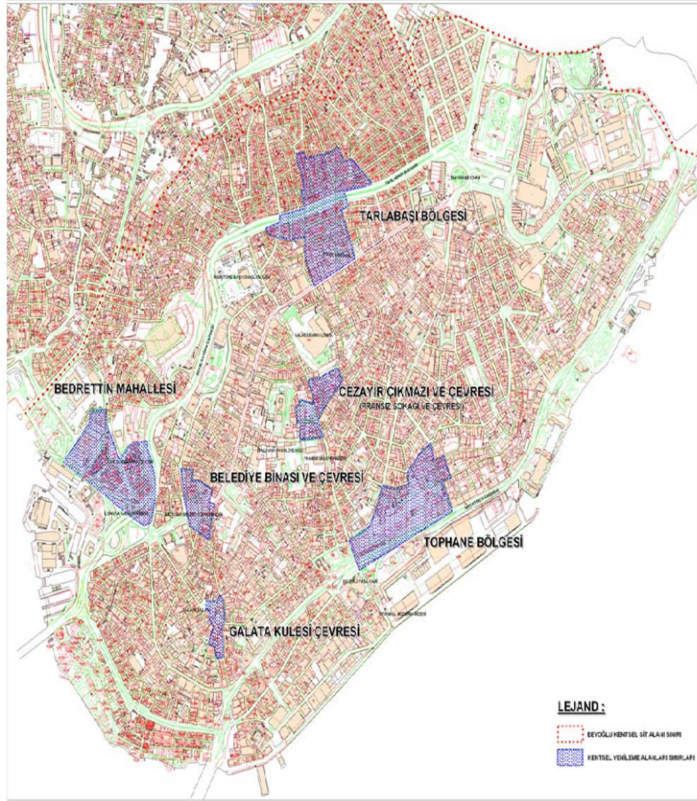
In addition, the prupose of this study is to see how the subjects selected from different education and age groups perceive Tarlabası as a part of them and to create awareness behalf of them.

1.GİRİŞ

İstanbul'un batısında yer alan Tarlabası, Taksim Meydanı ile Cumhuriyet Caddesi'nin kesiştiği noktadan başlayan ve İngiliz Konsolosluğu'nun bulunduğu yerde son bulan Tarlabası Bulvarı'nın her iki tarafına yayılan Beyoğlu ilçesine bağlı bir semttir. 19. yüzyıldan günümüze dek içinde barındırdığı kültürel ve toplumsal bellek çeşitliliği sayesinde İstanbul'un önemli bir yerleşim birimi olmayı başarmıştır.

Çok kültürlü bir semt olma özelliğine sahip Tarlabası, yapılarının üslup çeşitliliğiyle

mimarlık ve kültür tarihi açısından hala zengin bir kaynak oluşturmaktadır. Yapılan çalışmada, özellikle bu bölgede yaşamaya devam eden üçüncü kuşak bireyler ve 1960 sonrası göç eden aileler ile yapılan görüşmelerden toplanan bilgiler ışığında toplumsal bellek-mekan ilişkisi irdelenmeye çalışılmıştır.

Şekil 1.1: Tarlabası ve Çevresi (URL-21)

Tarlabaşı'nın farklı dokusu çeşitli yazar ve şairler tarafından da ele alınmıştır. Berk (1996) tarihi bölgeyi aşağıdaki şekilde tanımlamaktadır:

"Tarlabaşı bir labirenttir. Bu labirentin başını her ne kadar sokaklar çekerse de, caddeler de ondan aşağı kalmaz. Tarlabaşı'nda cadde ile sokağın hangisinin sokak, hangisinin cadde olduğunu bize ancak haritalar, yalnız onlar söyler. İş bu kadarla da bitmez. Pek çok caddenin sokağın nerde başlayıp nerde bittiğini de saptamak olanaksızdır."

19. yüzyılda Suriçi sahip olduğu ahşap yapılar ve camilerle İslam dininin merkezi olma özelliğini taşımaktaydı. Başka bir deyişle Suriçi benimsediği yaşam tarzı ile Doğu'nun temsilcisiydi. Tarlabaşı ise sahip olduğu kagir yapılar ve kiliselerle azınlıkların, yabancı elçilik ve konsolosluk çalışanlarının tercih ettiği bölge olma özelliği ile Batı'yı temsil etmekteydi. Bu nedenle batılı anlamda ilk şehircilik uygulamalarının başladığı bölge olması da semti ayrıcalıklı kılmaktadır. 28 Aralık 1857'de sadece Beyoğlu ve Galata semtlerini kapsayan "6. Daire-i Belediye" kurulmuş ve imtiyazlı statüsü nedeniyle daha çok, Batı'yı yakından tanıyan, eğitim görmüş, yabancı dil bilgisi olan elit bir kesime hizmet etmiştir. Kaliteli ve nitelikli bir şehrin oluşması adına başlatılan uygulama, özellikle Beyoğlu yangınları ve 1839 Tanzimat Fermanı sonrası köklü bir değişimle başlamış ve şehir planlamasını çok daha sistemli bir hale getirmiştir. 1870 tarihindeki Pera yangınından sonra "Yeni Şehir" projesi hayata geçirilmiştir. Batılılaşmaya uygun yaşam biçimleri, Art Nouveau, Ampir, Eklektisizm gibi yeni mimari üslupları da beraberinde getirmiş ve bu sayede Tarlabaşı Caddesi'nin yapılaşma süreci başlamış, o dönemde ticarethaneler açılmış, Avrupa devletleri lehine gelişen siyasi-ekonomik süreçle de tüccarların Pera'ya talebi daha da artmış ve bütün bunların sonucunda kiralar artmıştır. Beyoğlu, üst gelir grubuna hitap ederken Tarlabaşı da orta ve üst-orta sınıf grubunun konut alanı haline gelmiştir. Literatür araştırması esnasında **orta** ve **alt-orta** sınıf grubunun bu bölgeyi tercih ettiği tespit edilmesine rağmen, bu tespit üç nesil Tarlabaşı'nda yaşayan çoğu gayrimüslüm olan kişilere sorulduğunda kabul görmemiştir. 1960 öncesi, bölgenin azınlıklar ve çevredeki konsolosluk çalışanları tarafından tercih edildiği, Pera'da varlıklı ailelerin yaşadığı, ve kiraların çok yüksek olduğu görüşme sağlanan denekler tarafından vurgulanmıştır. Aynı dönemde Tarlabaşı'nda daha uygun fiyatlarla bina yaptırtmanın ya da bir daire satın almanın

mümkün olduğu öğrenilmiştir. Bu nedenle dönemin sosyo-kültürel yapısı gözönünde bulundurulduğunda bu sınıflandırmanın "alt-orta sınıf" ifadesinin "üst-orta sınıf" ifadesiyle yer değiştirmesi daha uygun görülmüştür. Ticaretle uğraşan aileler de bu bölgeyi işyerlerine yakınlığı yüzünden tercih etmişler, satın aldıkları boş arazilere kagir bitişik nizam binalar inşa etmişlerdir. Hala bu yapıları viran halde görebilmek mümkündür.

Şekil 1.2: 1980'lerde Tarlabası (URL-21)

Tarlabası'ndaki konutlar, Pera'dakilerle aynı mimari üsluba sahip olsalar dahi Pera'dakilere göre daha sade ve daha az motiflerle süslenmişlerdir. Sonuç olarak her iki bölgede yaşayan insan topluluklarının benzer kültürel yapıları, Batı'nın mimari tarzının benimsenmesinde ve uygulanmasında önemli rol oynamıştır.

1940'lı yıllarda başlayan Varlık Vergisi'nin azınlıklara getirdiği yükler sebebiyle öncelikle taşınmaz kültür varlıkları el değiştirmek zorunda kalmıştır ve bu durum İstanbul'un bir çok semti gibi Tarlabası'nı da etkilemiştir. 1870'lerden beri bu bölgede yaşayan Rumlar, 6-7 Eylül Olayları'nın patlak vermesiyle 1955 yılında gayrimenkullerini hızla elden çıkarmaya başlamışlardır. 1960'larda ülkede başlayan göç dalgasından İstanbul da nasibini almıştır. O dönemde özellikle hazine arazileri kaçak yapılaşma ile gecekondulaşırken şehir merkezlerindeki tarihi konut alanları da

işgal edilmeye başlanmıştır. Tarlabası, bu işgalden en büyük payı alan semtlerin başında olmuştur. 6-7 Eylül olaylarından sonra bölgede mevcut konutlar bölünerek, fırsatçılar tarafından bekar odalarına çevrilmiş ya da yine o dönemde terk edilerek satış vekaletinin bırakıldığı bazı gayrimenkuller, göçmenlere kiralanmaya başlanmış ve günümüze kadar devam eden fiziksel çökmeyi ve yokoluşu başlatmıştır. Fakat, Tarlabası asıl fiziksel değişimini 1980' lerin ikinci yarısında yaşayacaktır. Bütün bu olaylar hem toplumun hem de bireyin belleğinde köklü değişimlere sebep olacak ve bunun sonucunda mekan algısında da farklılıklar oluşacaktır.

Şekil 1.3:Günümüz Tarlabası (URL-7)

Bedrettin Dalan'ın İstanbul Belediye Başkanlığı yaptığı 1984-1989 yılları arasında, Tarlabası Caddesi'nin her iki yanında bulunan toplam 370 adet bina istimlak edilip, yıkılmıştır. Yıkılma kararı verilen bu binalardan 167 adetinin tescilli olması, o dönem kamuoyunda tartışmalara yol açmıştır. Yıkım kararı çıkmış yapıların çoğunun kalfa mimarisi eserleri olduğundan yıkılabilecekleri savunulmuştur. 1986 yılının dördüncü ayında başlayan yıkımlar 1988 yılına kadar devam etmiş ve sonuçta Taksim ile Tepebaşı'nı birbirine bağlayan Tarlabası Bulvarı meydana gelmiştir. Artık dönüşü olmayan tahrip başlamış iki semt arası tarihsel bağ kopmuştur. Günümüzde ise Tarlabası' nın merkeze yakınlığı, bölgeyi düşük gelirli için hala cazip kılmaktadır. Bu durum, yarım asırdan fazla bir süre boş kalmış

binaların kötü kullanılmasına ve gittikçe de daha çirkin bir görünüme sahip olmasına neden olmuştur.

Şekil 1.4: Tarlabası Bulvarı ve Kuzeyinde Kalan Tarlabası Bölgesi (URL-9)

Gelinen bu noktada tarihi Tarlabası’nda yaşayan insanların fiziksel ortamlarını ne şekilde değiştirdiklerini anlamak, oluşturdukları bölgenin fizyonomisini görmek, bu değişimlerin nedenlerini araştırmak, öte yandan bellek-mekan ilişkisini değerlendirmek, eski dokuyu oluşturan yapıların mimarisini belirlemek ve günümüzde farklı eğitim ve yaş grubundan seçilen deneklerin katıldığı anket çalışmaları ile bölgeyi nasıl algıladıklarını görmek, farkındalık yaratmak ve çözüm önerileri sunabilmek bu araştırmanın asıl amacını oluşturmaktadır. Çalışmada Tarlabası’nda yaşayan insanların kimlikleri, statüleri de irdelenmiştir. Bu amaçla çevresel ipucu olan sabit öğeler ve bulunabildiği ölçüde yarı sabit ve sabit olmayan öğeler üzerinde de durulmuştur. Özellikle belirtmek gerekir ki cadde, sokak ve yapı adası gibi üst ölçekli sabit özellikli öğelerin çokluğuna rağmen, daha alt ölçekli, binaya ait sabit özellikli öğelerden olan zemin, tavan, duvar gibi öğelerin; kepenk,

kapı gibi yarı sabit öğelerin ve mobilya ile kişisel eşyalar gibi sabit olmayan öğelerin takibini yapmak ve onları yıpranmamış bir şekilde bulmak çalışmada karşılaşılan zorluklar arasındadır. Nedeni araştırıldığında farklı mekansal belleğe sahip, farklı insan topluluklarının yaşam ifadesi olan evi ve çevreyi de farklı algılamaları doğal bir durum olarak görülmektedir. Çarpıcı bir örnek olarak Tarlabası'nın yaklaşık altmış senelik sakini olan bir Türk ev hanımı ile yapılan görüşmede, evindeki Rum aileden kalma ahşap oymalı kornişlerin sökülüp kış döneminde yakacak olarak kullanıldığı, banyo ve tuvaletlerde değişiklikler yapıldığı , küvet ve alafranga tuvaletlerin sökülüp yerine kurna ve alaturka tuvalet koyulduğu öğrenilmiştir.

1.1 Araştırma Süreci ve İçeriği

Araştırma kapsamında çeşitli metotlar uygulanmıştır. Bu amaçla çalışma sekiz aşamada planlanmıştır. Birinci aşamada bölgede mimari kimliğini korumuş birimleri tespit edebilme ve araştırmada kullanabilme amacıyla fotoğraflar çekilmiştir. İkinci aşamada görsel malzemenin değerlendirilmesi için çekilen fotoğrafların ayıklanması amaçlanmış ve geriye kalan fotoğraflarla araştırmada kullanılacak binalara uzman görüşü alınarak karar verilmiştir. Üçüncü aşamada, belirlenen yapıların hangi dönem ve üsluba ait özellikler taşıdığı, sahip oldukları çevresel ipuçlarıyla literatür araştırmasına dayandırılarak tanımlanmaya çalışılmıştır. Bu aşamadan sonra seçilen kırk sekiz bina numaralandırılarak (Şekil A.1, A.2, A.3,...,A.48) hazırlanan görsel materyal, farklı yaş grubundaki mimari bilgisi olan ve olmayan toplam sekiz deneğe gösterilmiş ve bu binaları dış cephelerinde gördükleri benzerliklere göre istedikleri sayıda gruplandırmaları istenmiştir. Bu gruplandırmayı hangi kriterleri göz önünde bulundurarak yaptıklarını anlatan birer yazı yazmaları istenmiştir. Beşinci aşamada dört mimari üslup için (Art Nouveau, Ampir, Barok, Eklektisizm) her üslubu en iyi ifade eden sınırlı sayıda yapıların seçimi yapıp özellikle dış cephelerindeki mimari öğeler incelenmiştir. Bu yapılar İstanbul'un ve Avrupa'nın çeşitli semtlerinden seçilmiş ve döneminin en iyi örneği olmalarına dikkat edilmiştir. Altıncı aşamada Mimar Sinan Üniversitesi Restorasyon Yenileme ve Koruma Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Oğuz Ceylan'ın bilgisi dahilinde Tarlabası

bölgesinden seçilen kırk sekiz binanın içinden mimari özelliklerini en iyi şekilde ifade eden dönem öğeleri detaylı bir şekilde seçilmiştir. Yedinci aşamada mimari bilgisi olan ve olmayan aynı sekiz deneğe, yaptıkları birinci değerlendirme sonrası, bölgedeki mevcut mimari üslupların daha kolay algılanabilmesi amacıyla hazırlanan, dönem özelliklerini şıklar halinde açıklayan dört tablo (Tablo A.2, A.3, A.4 ve A.5) sunulmuştur. Aynı zamanda görsel pekişmenin de sağlanabilmesi için üç üslubun en belirgin birer örneği seçilmiş ve her örneğin bir cephe ve bir detay resmini içeren toplamda bir adet kart (Tablo A.1) deneklere verilmiştir. Bu örnekler Tarlabası'ndan özellikle seçilmemiştir. Verilen bu bilgi sonrasında kırk sekiz adet binanın her birinin dış cephe fotoğrafını içeren kırk sekiz adet kart tekrar verilip bu binaları gördükleri mimari özelliklere göre sadece üç ayrı gruba (Ampir, Eklektik, Art Nouveau) ayırmaları istenmiştir. Sekizinci aşamada, Tarlabası bölgesinde belirlediğimiz kırk sekiz bina içinden taşıdığı mimari üslubu en iyi yansıtan beş Ampir dönem binası, beş Art Nouveau dönemi binası ve beş Eklektik dönem binası ayıklanmıştır. Her binanın bir cephe üç detay fotoğrafını içeren toplam on beş kart (EK C) oluşturulmuş ve özellikle Tarlabası bölgesinde yaşayan veya çalışan kırk deneğe karışık bir şekilde verilmiştir. Deneklerden bu binaları her grupta beş binanın olması koşuluyla üç gruba (Ampir, Eklektik, Art Nouveau) ayırmaları istenmiştir. Yaptıkları çalışma sonrası onlara verilen bir anket formunu (EK B) doldurmaları istenmiştir.

2. TARLABAŞI BÖLGESİNDE GÖRÜLEN MİMARİ ÜSLUPLAR

2.1 Üsluplar

Bu bölümde Tarlabası'nda 19.yy üçüncü çeyreği ile 20. yy'ın birinci çeyreğine kadar inşa edilen yapıların dış cephelerinin şekillenmesinde rol oynayan mimari üsluplar ayrıntılı bir şekilde incelenecektir. Her üslubu en iyi şekilde temsil eden eserlere yer verilecektir. Bölgede hakim olarak görülen üsluplar Art Nouveau, Ampir ve Eklektisizmdir.

2.1.1 Art Nouveau

Zarif, şık ve dekoratif süslemelerin ön planda olduğu, eğrisel formların ve bitkisel motiflerin çok sık kullanıldığı kendini her alanda göstermeyi başaran bu sanat akımı ismini, kendisiyle aynı isme sahip ve 1896 yılında Paris'te açılan bir mobilya ve aksesuar mağazasından almaktadır. Avrupa ile birlikte Amerika kıtasını da etkisi altına almayı başaran, 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başında etkisini daha fazla gösteren bu akım Türkiye'de de kendisini göstermiş ve Yeni Sanat ya da 1900 Sanatı olarak adlandırılmıştır. Art Nouveau, klasisizmi reddeden bir akımdır. Bu dönemin sanatçıları ilhamı öncelikle doğadaki organik formlarda bulmuşlardır. Doğadaki formlar, kadın figürleri, eğrisel çizgiler akımın etkilediği her alanda kendini göstermiştir. Demir ve camın yapı malzemesi olarak kullanılması da mimari açıdan büyük bir yenilik olmuştur. Demir ve cam yapıların değişik bölümlerinde, hem fonksiyonel hem de süs olarak kullanılmıştır.

Art Nouveau akımının özellikleri, Fransa'nın Paris şehrinin Rapp Sokağı'nda bulunan Art Nouveau üslubundaki binanın fotoğrafları örnek gösterilerek maddeler şeklinde aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2.1 Art Nouveau Üslubunun Özellikleri (URL-20)

	Zarif ve dekoratif süslemeler ön plana çıkar.
	Kıvrımlar, kıvrak çizgiler, kıvrılan bükülen çizgiler, ritmik dallar, uzun saplı çiçekler, bitkisel desenler, kadın ve stilize hayvan figürler, dalgalı formlar sıklıkla kullanılır.
	Çok abartılı barok üslubu benzeri dekoratif motifler kullanılır.
	Bitkiler ve hayvanlar düzenli kompozisyonlarda statik bir formda kullanılır.
	Demir, hem fonksiyonel hem de süs olarak değerlendirilir.
	Cam yoğun kullanılır.

Batıdan sonra İstanbul'da da görülmeye başlayan Art Nouveau'u tanıtan ilk kişi İtalyan mimar Raimondo D'Aronco'dur . Eserlerinde Türk Osmanlı mimarisi ile Art Nouveau üslubunu harmanlamayı çok iyi başarmıştır. İstanbul, o dönemde kültürel çeşitliliğe sahip bir şehir görünümündedir ve birçok bakımdan olduğu gibi Art Nouveau bakımından da Türkiye'nin en önemli merkezidir. İstanbul'da tarihi bilinen en eski Art Nouveau yapı, İstiklal Caddesi'nin Tünele yakın bölümünde bulunan Maison Botter 'dir. II. Abdülhamid'in resmi terzisi Hollanda uyruklu J. Botter'in evinin mimarı D'Aronco'dur.

Günümüzde binaya giriş mümkün değildir. Çalışma kapsamında alınan izin ile fotoğraf çekimi gerçekleştirilmiştir.

Şekil 2.1: Botter Apartmanı, Beyoğlu, İstanbul (İoli B.Yorgiyadis Çavuş arşivi)

Binanın dış cephesinde kullanılan sıradışı ve cesur formlar (Şekil 2.1), iç mekanda o kadar belirgin değildir. Giriş bölümündeki eğrisel merdivenler dikkat çekicidir. (Şekil.2.4)

Şekil 2.2: Botter Apartmanı, Art Nouveau Dış Cephe Öğeleri

(İoli B.Yorgiyadis Çavuş arşivi)

Şekil 2.2'de görüldüğü gibi bitkisel motifler kıvrımlı çizgilerle harmanlanmıştır.

Şekil 2.3: Botter Apartmanı, Demir Kullanımı (İoli B.Yorgiyadis Çavuş arşivi)

Dış cephede hem fonksiyonel hem de dekoratif amaçlı olarak demirin ön planda olduğu görülmektedir.(Şekil 2.3)

Apartmanın girişinde ve merdiven evinde bulunan asansör ile aydınlatma elemanlarının yapımında demir kullanımının fazlalığı göze çarpmaktadır. (Şekil 2.4)

Şekil 2.4: Merdiven Evi, Asansör ve Aydınlatma Elemanı Detayları
(İöli B.Yorgiyadis Çavuş arşivi)

Merdiven sahanlığında bulunan pencerelerin cam detayı, Art Nouveau üslubunda sıkça karşılaşılan çiçek motifleri ve yumrulardır. (Şekil 2.5)

Şekil 2.5: Botter Apartmanı Vitray Detayı (İoli B.Yorgiyadis Çavuş arşivi)

Şekil 2.6: Botter Apartmanı, İç mekan (İoli B.Yorgiyadis Çavuş arşivi)

Cesur tasarımıyla bir öncü sayılan Maison Botter'in yapımından sonra, Beyoğlu çevresinde art arda Art Nouveau üslubunu benimsemiş eserler ortaya çıkmaya başlamıştır. Nitelikli çevreler o dönem bellek ve mekanın sürekli etkileşimi sayesinde oluşmuşlardır. 1910 tarihli Mısır Apartmanı da dönemin ünlü mimarı Hovsep Aznavuryan tarafından yapılan önemli bir başka Art Nouveau eserdir.

2.1.2 Ampir

1804-1814 yılları arasında I. Napoleon'un İmparatorluğu döneminde, Fransa'da doğan ve eski Roma ve Yunan sanatındaki süslemeleri taklit eden yeni-klasik akımdır. Avrupa'ya kısa sürede yayılmış mimarlık, resim, heykel, seramik gibi alanlarda da etkisini göstermiştir. Antik Yunan ve Roma mimarisinin mimari öğelerinin yanısıra askerlikle ilgili simgesel öğeler de mimariye uygulanmıştır.

Yurt dışında bulunan en önemli Ampir özellikli eserlerin başında St. Petersburg'daki, Mikhailovsky Sarayı gelmektedir. Günümüzde Rus Devlet Müzesi olarak kullanılan yapı 1895 yılında yine müze işlevi ile açılmıştır. Hem dış hem de iç tasarım olarak son derece iyi düzenlenmiş bu iki katlı yapının yarım daire kemerli yüksek pencereleri korint tarzı sekiz zarif sütunla desteklenir. (Şekil 2.7)

Şekil 2.7: Ulusal Rus Müzesi St. Petersburg, Rusya, Ön cephe (URL-20)

Şekil 2.8: Ulusal Rus Müzesi, Arka Cephe (URL-20)

İstanbul’da, Barok üslubundan sonra Türkiye’ye giren Ampir üslubu, özellikle 1808-1876 yılları arasında çeşitli alanlarda yaygın görülmüştür. Fransa’dan Türkiye’ye getirtilen bazı sanat objeleri dönemin mimarları tarafından tekrar yorumlanmış ve bunun sonucunda Türk Ampir üslubu doğmuştur. İslam inancı göz önünde bulundurularak insan ve hayvan figürlerinden kaçınılmış onun yerine bitki ve çiçek motiflerine ağırlık verilmiştir.

Mecidiye Köşkü, Dolmabahçe Camii, Hırka-i Şerif gibi en önemli örneklerin toplandığı İstanbul’da, Çemberlitaş’ taki 1840 tarihli sekizgen planlı, cephesi mermerle kaplı II. Mahmud Türbesi Ampir üslubuna en güzel örnek olarak gösterilebilir. (Şekil 2.9, Şekil 2.10)

Şekil 2.9: II. Mahmud Türbesi, Fatih, İstanbul (URL-20)

Şekil 2.10: Ampir Üslubunda Cepheden Kesitler (URL-6)

Hacı Emin Paşa ve Sarkis Balyan'ın ortak çalışması olan 1853 yılında yapımı tamamlanan Dolmabahçe Sarayı ise Barok ve Ampir sentezidir. (Şekil 2.11, Şekil 2.12) Dış cephesindeki üçgen alınlıklar, sütunlar, yarım daire şeklindeki pencereler Ampir dönemin özelliklerini taşıırken süslemeler ve güçlü kat silmeleri Barok döneme aittir.

Şekil 2.11: Dolmabahçe Sarayı, Ön Cephe (URL-18)

Şekil 2.12: Dolmabahçe Sarayı, Denize Bakan Cephe (URL-20)

Tophane semtinde bulunan 1826 tarihli Nusretiye Camii ise, Barok ve Ampir üslubun beraber uygulandığı önemli bir eserdir. Caminin görkemli giriş kapısı, belirgin kat silmeleri, kıvrımlı merdivenler, cephedeki dalgalı formlar Barok üslubunun özellikleridir. Öte yandan caminin iç mekan süslemelerinde, dikdörtgen formlu pencerelerinde, sade sütun başlıklarında Ampir üslubun etkileri görülmektedir.

Şekil 2.13: Nusretiye Camii, Tophane, İstanbul (URL-19)

Şekil 2.14 : Nusretiye Camii, Yan Cephe (URL-19)

Türk Baroğu ile Türk Ampiri arasında keskin bir çizgi çizmek mümkün değildir. Çünkü eserler her iki üslubun özelliklerini de yansıtırlar. Fakat Türk Ampirinin Türk Baroğuna göre daha sade bir biçim dili ve klasik öğeler kullanıldığı söylenebilir. Bu noktada Barok üslubunun cephede tek başına görülmediği, Prof. Dr. Oğuz Ceylan tarafından özellikle vurgulanmıştır.

2.1.3 Barok

18. yüzyılın ortalarında İtalya’da oluşan ve ismini garip şekilli incileri niteleyen “Barocco” kelimesinden alan Barok üslup daha sonra İspanya, Portekiz, Almanya ve Fransa’da etkisini göstermiştir.

Barok üslubunda, eğrisel çizgilerin ve oval şekillerin konveks ve konkav dalgalanmaların sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Bu üslupta bezeme, strüktür ve malzemenin kullanım ağırlığı eşdeğerdir. Bitkisel bezemeler, maskeler, yaprak filizleri, kumaş kıvrımları, çelenkler, deniz kabukları sıkça görülen mimari öğelerdir.

Paris’te bulunan Palais Garnier (Opéra Garnier) Mimar Charles Garnier tarafından Neo-Barok tarzda tasarlanmıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısında en büyük mimari eserlerden biri olma özelliğine sahip bir eserdir. Operanın dış cephesinde birçok antik dönem Roma mimarisinden izler, iç süslemelerde ise çoğunlukla Bizans üslubu mozaikler görülür. Rönesans, Barok ve Ampir üsluplarının mimari öğelerini cephesinde taşıyan ender bir yapı olma özelliğini taşımaktadır. (Şekil 2.15, Şekil 2.16)

Şekil 2.15: Opera Garnier, Paris, Fransa (URL-20)

Şekil 2.16: Opera Garnier, Dış Cephe Öğeleri (URL-20)

18. yy'ın ilk çeyreğinde Avrupa'dan getirtilen eşyalar, Türklerin zevkinde önemli ölçüde değişikliğe sebep olmuştur. O zamana kadar, Avrupa'daki Rönesans hareketinden uzak kalmış olan Türk sanatı bundan etkilenmeye başlamıştır. 1757-1808 yılları arasında klasik şekillerden uzak, Barok bir üslup benimsenmiştir. Fakat

bu üslup Batı Barok 'undan farklıdır. Türk sanatçılar bu üslubu kendilerine göre yorumlamış ve Batı Barok'undan farklı, Türkiye'ye özgü yeni bir üslup oluşturmuşlardır. İtalyan, Rum ve Ermeni mimarlar, bu akımın önderleri olmuşlardır.

Osmanlı mimarisi ile İtalyan Barok'unun en güzel sentezi 1755 tarihli Nuruosmaniye Camii'dir. Pencereleler, mermer mihrapla minber, Barok üslubu motiflerle süslenmiştir. Kapı ve pencerelerin kemerli yapıları, yarım yuvarlak avlu şekli, kapılardaki nişlerin üst kısımları ve iç mekanın süslemeleri Türk Barok'una uygun yapılmıştır.

Şekil 2.17: Nuruosmaniye Camii, Fatih, İstanbul (URL-20)

1763 tarihli Laleli Ayazma Camii her ne kadar Barok üslubuna dahil sayılsa da Nuruosmaniye kadar bariz bir Barok karakteri taşımaz. Klasik Türk mimarisinin izlerini de taşıyan bu eser yuvarlak kemerli açıklıkları, dış cephedeki "C-S" kıvrımları ile Barok üslubu vurgularken güçlü kat silmeleri ve sütunları ile Ampir üslubu yaşatan önemli bir eserdir.

Şekil 2.18: Laleli Ayazma Camii, Laleli, İstanbul, Ön Cephe (URL-20)

Şekil 2.19: Laleli Ayazma Camii, Yan Cephe (URL-20)

Türk Barok’u ve Türk Ampiri’ni daha kolay ayırt edebilmek amacıyla yukarıda belirtilen tüm özellikler aşağıda yer alan tablolarda verilmiştir.

Tablo 2.2 Ampir Üslubunun Özellikleri

• Cephe tasarımında sadeleştirilmiş antik Yunan ve Roma’nın izleri görünür.(sütun, üçgen alınlık, kilit taşı, dentil süsleme, gırlant)   • Hayvan heykel ve rölyeflerine rastlanır.   • Çiçek ve meyve motifleri görülür.   • Kesme taş yapılar azalır.   • Yapılar genellikle tuğladan inşa edilerek, üzerleri sıva ile örtülür veya kalın mermer levhalar ile kaplanır.   • Güçlü kat silmeleri görülür.   • Büyük yarım daire kemerler dikkat çekicidir.

Tablo 2.3 Barok Üslubunun Özellikleri

• Eğrisel kemerler “s” ve “c” gibi karakteristik eğriler ile bitirilir. (s biçimindeki payandalar)   • Dalgalanan form ve eğrisel yüzeyler göze çarpar.   • Cephe yüzeyleri, panolar şeklinde bölümlenir.   • Cephelerde silmeler ve kornişler çok belirgindir.   • Bütün kemerleri, çiçekli panolar, taş bezemeler çevreler.   • Her öge sıkça yinelenir.   • Kıvrık yuvarlak kemerler, oval pencereler kullanılır.

2.1.4 Eklektik Üslup

Eklektik üslupta farklı sanatsal kurgulardan alınan öğeler yeni bir kurgu içinde tekrar kullanılır. Bu üslup, 19. yüzyılda çok yaygın bir biçimde görülür. Aslında üslup kelimesi yerine davranış biçimi kelimesi de kullanılabilir ve bu şekilde de değerlendirilebilir. Çünkü farklı eklektik üsluplardan söz etmek mümkündür. İstanbul’da ve dolayısıyla Tarlabası’nda etkili olan eklektik üslup çalışma kapsamında incelenmiştir. Seçilen eklektik binalarda dönemin özellikleri Prof. Dr. Oğuz Ceylan ile yapılan çalışma sonucunda tespit edilmiştir.

17.yy ortalarından 19.yy sonlarına kadar süren bu üç önemli mimari üslup, çağdaşlaşma yolunda yönünü Avrupa’ya dönmüş olan Osmanlı mimarisine de girmiştir. Klasik Osmanlı mimari tarzıyla birleştirilerek çok farklı görüntülerin ortaya çıkmasını sağlarken Doğu ile Batının sentezini gösteren çok önemli eserler olarak mimaride önemli bir yer almıştır. Türk sanatı, 19.yy da büyük oranda Batı’dan etkilenir. Bu etkileşimin sonucunda Avrupalı mimarlar Türkiye’de eserler vermeye başlamış yeni saray, köşk, yalı, kasır ve dini yapılarda uygulamalar yapmışlardır.

Eklektik üslubun en belirgin örneği İstanbul Aksaray’ daki 1871 tarihli Valide Camii’dir. İtalyan mimar Montani tarafından yapılan bu cami tek kubbeli, kare planlı şemayı sürdürmektedir. Cephesinde kullanılan Türk mukarnasları ile, üç bölümlü Gotik pencerelerin varlığı dikkati çekmektedir. (Şekil 2.20, Şekil 2.21)

Şekil2.20:Valide Sultan Camii, Aksaray, İstanbul (URL-12)

Şekil2.21:Valide Sultan Camii Girişi (URL-12)

Valide Camii'nin ardından eklektik özelliklerin ön plana çıktığı, Balyan ailesinin eseri Çırağan Sarayı da örnek verilebilir. Dış cephede Ampir ve Gotik mimari öğeler etkili olurken iç mekanda oryantalist bir anlayış hakim olmuştur.

Şekil 2.22: Çırağan Sarayı Ana Girişi, Ortaköy, İstanbul (URL-11)

Şekil 2.23: Çırağan Sarayı, Ortaköy, İstanbul (URL-20)

Bizans mimarisi etkilerinin görüldüğü, Sultan Ahmet Meydanındaki Alman Çeşmesi, Karaköy'deki Karaköy Palas, Greko-Roman üslupla yapılan İstanbul Arkeolojisi Müzesi, Alman üslubunda olan Haydarpaşa Garı Rönesans etkilerini

barındıran yapılar arasındadır. Bununla birlikte İtalyan Mimar D' Aranco'nun yaptığı Haydarpaşa'daki Tıp Fakültesi ile Sirkeci Garı, Taksim Topçu Kışlasının giriş kapısı Eklektik Üslubun görüldüğü örneklerdendir.

Mimar Vedat Tek tarafından yapılan Büyük Postane Binası Türk Klasik Üslubunun, içinde eklektik etkilerin hissedildiği ilk yapı örneği olarak gösterilebilir. Mimar Kemalettin Bey'in Türk Klasik Mimari unsurlarının kullandığı, Bakırköy, Bebek, Bostancı Camii'leri ile Kadıköy Kaymakamlığı, Boğaz ve Marmara kıyılarındaki vapur iskeleleri, Balmumcu Meydan Çeşmesi, Haydarpaşa Vapur İskelesi bu üslubun diğer örnekleri arasındadır.

Şekil 2.24: Büyük Postane, Sirkeci, İstanbul (URL-2)

Tarlabaşı semtinde ise yabancı ve Rum mimarların yaptığı Art Nouveau, Ampir ve Rönesans ağırlıklı eklektik bina örnekleri ön plandadır. Bu noktada Rönesans döneminin mimari özelliklerini de belirtmek gerekmektedir. Kubbeyi taşıyan zarif sütunlar, dış cepheyi süsleyen yuvarlak pencereler, üçgen alınlıklar en belirgin mimari özellikleridir. Bu üslupta bir yapıda, birden fazla cephe örneğinin sergilendiği görülür.

2.2 Çevresel İpuçları ve Örneklemenin Yapılması

2.2.1 Tarlabası'ndaki Binaların Dış Cephe Mimari Öğeleri

Bu bölümde Tarlabası bölgesinden seçilen kırk sekiz binanın içinden dönemlerinin en tipik örneği olanlar ayrı bir sınıflandırılmaya tabi tutulmuş dış cephe resimlerinden mimari öğeleri belirlenmiştir. Bu öğelerin herbiri detaylı cephe fotoğraflarıyla tespit edilmiştir. Bu fotoğraflardaki mimari öğelerin içinden en iyi durumda olanlar ayıklanıp sınıflandırılarak tablo haline getirilmiştir. Bu şekilde Tarlabası'nda uzun bir süre hayat bulan toplumsal ve kültürel belleğin mimaride bıraktığı izleri takip etmenin daha kolay olacağı düşünülmüştür. Aynı zamanda yaşanan kültür değişimi sonrası oluşan yeni toplumsal belleğin geçmişteki bellek mekan ilişkisini bölgede hangi ölçüde kabul ettiği de görülebilmektedir. Bireysel bellekte oluşan mekansal izler ise mekanın kullanım şekline, süresine, bireyin kişisel özelliklerine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Bu noktada bireyin, sosyo-ekonomik durumunun da etkisi ile hareket ettiği ve belleğinde saklı olan mekansal izleri ortaya koyduğu tespit edilebilmektedir. Bu duruma en iyi örnek, üçüncü kuşak iki Rum bayan ile yapılan görüşme esnasında verilmiştir. 1960'larda Anadolu'dan gelip Tarlabası'nda bir bina satın alabilecek durumda olan aileler özellikle merkezi sistem ile ısıtılan evleri tercih ederlerdi. O dönem bu evlere yeni sahipleri tarafından “alttan yanar apartman” veya “ateşli apartman” denilirdi.

Aşağıdaki tablolarda Tarlabası'nda var olan fakat kaybolma tehlikesi yaşayan mimari öğelerin kimliklendirilmesi yapılmıştır.

Tablo 2.4: Art Nouveau Üslubu Dış Cephe Mimari Öğeleri (İoli B.Yorgiyadis Çavuş arşivi)

	Büyük Ölçekli Stilize Edilmiş, Saplı Bitki Kabartmaları
	Üç Ok Motifi
	Yumru Şeklindeki Çiftli Payandalar
	Kabaralar
	Stilize Edilmiş Kadın ve Hayvan Figürleri

Tablo 2.5: Ampir Üslubu Dış Cephe Mimari Öğeleri (İoli B.Yorgiyadis Çavuş arşivi)

	Üçgen Alınlıklar
	Gırlantlar
	Aslan Başları
	Sütun Başları
	Dentiller
	Kilit Taşları

Tablo 2.6: Barok Üslubu Dış Cephe Mimari Öğeleri (İoli B.Yorgiyadis Çavuş arşivi)

	S Şeklindeki Payandalar
	Deniz Kabuğu Motifleri
	Bebek Yüzü Motifleri

3. METODOLOJİ VE ARAŞTIRMANIN PLANLANMASI

Araştırma kapsamında literatür taraması, uzman görüşleri, gözlem, bölge sakinleri ve geçmişte bölgede yaşamış olanlar ile yapılmış görüşmeler, seçilen deneklerin çevresel algılarının ölçüldüğü anket ve sonuçlarının istatistiksel olarak değerlendirilmesi, içerik analiz yöntemi, uygulanan metotlardandır. Araştırma sekiz aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamaların her biri kısaca anlatılmaktadır.

Birinci aşama, görsel tespit çalışmasının yapıldığı aşamadır. Bölgenin mimari kimliğini kaybetmemiş yerleşim birimlerini tespit edebilmek ve yapılandırılmış çevreyi gözlemlemek amacıyla dört cadde ve otuziki sokaktan toplam 345 adet fotoğraf çekilmiştir. Bu fotoğraflarda hem binaların dış cephelerinin hem de cephelerdeki detayların belirlenmesi amaçlanmıştır. İzin alınabilen ölçüde binaların ana girişlerinin de fotoğraflanmasına çalışılmıştır.

İkinci aşama, görsel malzemenin değerlendirilmesinin yapıldığı aşamadır. Çekilen 345 adet fotoğraftan 69'u elenip geriye 276 fotoğraf kalmıştır. Kalan fotoğraflar tekrar gözden geçirilerek 48 binanın sınıflandırılması için kullanılmıştır.

69 fotoğrafın elenme sebepleri aşağıda belirtilmiştir:

- Bazılarının net olmaması
- Bazı karelerin tekrarlanması
- Sekiz binanın mimari özelliklerini kaybetmiş olması:
  - i. yangın görmesi,
  - ii. mozaik, çini, sıva gibi malzemelerle kaplanması,
  - iii. terkedilmiş olması,
  - iv. dış cephe dönem öğelerinin sökülmesi olması. Yerine alçı bazlı farklı öğelerin cepheye eklenmesi.

Fotoğrafi çekilen evlerde oturanların kimliği, sosyal demografik yapısı, mekanları kullanma biçimleri ve genel olarak nasıl değerlendirdikleri konuları incelenmeye çalışılmıştır.

Üçüncü aşama dönem ve üslup değerlendirilmesinin yapıldığı aşamadır. Kırk sekiz yapının hangi döneme ait özellikleri taşıdıklarını öğrenmek amacıyla uzman bilgisine başvurulmuştur. Her döneme ait özellikler dikkate alınarak üslup özellikleri ile ilgili ayrı tablolar oluşturulmuştur. Bu değerlendirmeler ikinci bölümde detaylı olarak açıklanmıştır. İkinci bölümde yapılan çalışmanın ardından kırk sekiz binanın üç farklı üslubun özelliklerini taşıdığı belirlenmiştir. Bu üsluplar, Ampir, Eklektik (Ampir-Barok, Ampir-Art Nouveau, Rönesans) ve Art Nouveau'dur. Bu gruplandırma neticesinde, Barok dönemi öğelerinin dış cephede tek başına görülmediği özellikle uzman tarafından vurgulanmış ve genel olarak Türk Baroğu ile Türk Ampiri arasında keskin bir çizgi çizmenin zor olduğu vurgulanmıştır. Yapılan gruplandırma sonrası kırk sekiz binanın on altısının Ampir, yirmi yedisinin Eklektik, beşinin Art Nouveau özelliği taşıdığı belirlenmiştir.

Dördüncü aşama, mimari eğitim almamış ve mimari eğitim almış dörder kişilik iki denek grubuyla yapılan çalışmaların olduğu aşamadır. Bu aşamada önceden seçilen kırk sekiz bina, 1'den 48'e kadar numaralandırılarak, farklı yaş grubundaki iki denek grubuna gösterilmiş ve onlara tanınan üç gün boyunca bu binaları gruplandırmaları istenmiştir. Bu gruplandırmayı hangi kriterleri göz önünde bulundurarak yaptıklarını belirten bir yazı sunmaları istenmiştir. Bu bilgiler daha sonra tabloda yer almıştır. Denekler çeşitli meslek gruplarından seçilmiştir. Bu deneklerin farklı yaş grubundan ve iş sektöründen seçilmelerinin amacı birbirlerini etkileyemeyecek olmalarıdır. Çalışmada yer alan sekiz denekten dördü mimari eğitim almış kişilerdir. Böylelikle, mimari dönemleri tanıyan bu deneklerin Tarlabası'nda hayat bulan mimari üslupları nasıl algıladıklarını görmek amaçlanmıştır.

Beşinci aşama, mimari üslupların en iyi örneklerinin incelendiği aşamadır. Her üslup için o üslubu en iyi ifade eden sayıca az yapılar seçilmiştir. Bu yapıların çoğu İstanbul sınırları içinden seçilmiştir. Bazı üslupların birer adet yurtdışı örneğine de yer verilmiştir. Buradaki amaç aynı üslubu kullanarak yapılan eserlerin aralarındaki

benzerliklerin yanı sıra, farklı coğrafi konumdan kaynaklanan kültür değişiminin de aynı üsluba kazandırdığı farklılıkları görmektir. Bu yüzden seçilen örneklerin bulundukları dönemi en iyi şekilde yansıtmalarına dikkat edilmiştir. Her yapının mimari özellikleri hakkında bilgi toplanmış ve fotoğraflarla bu özellikler daha belirleyici duruma getirilmiştir. Bu çalışma 2.1'inci bölümde detaylı bir şekilde yer almaktadır.

Altıncı aşama, örnekleme yapıldığı aşamadır. Tarlabası bölgesinden seçilen kırk sekiz binanın içinden mimari özelliklerini en iyi şekilde gösterebilen dönem öğeleri detaylı bir şekilde seçilmiştir. Üslupları en iyi ifade eden öğeleri içeren fotoğraflar ayıklanmıştır. Bu öğeler dönemlerini en iyi yansıtmaları ve ayırt edici özellikleri nedeniyle ayrı bir gruplandırmaya tabi tutulmuşlar ve tablo (Tablo 2.4, Tablo 2.5, Tablo 2.6) şeklinde gösterilmişlerdir. Bu örneklemeler 2.2'nci bölümde detaylı bir şekilde yer almaktadır.

Yedinci aşama, mimari eğitim almamış ve mimari eğitim almış aynı iki denek gruplarıyla yapılan ikinci çalışmanın yer aldığı aşamadır. Bu aşamada denek gruplarına, ilk değerlendirme formundan sonra mimari üslupların daha kolay algılanabilmesi amacıyla hazırlanan, dönem özelliklerini içeren tablolar (Tablo A.2, Tablo A.3, Tablo A.4, Tablo A.5) ve ek olarak görsel olarak pekişmenin sağlanabilmesi için de üç üslubun Tarlabası haricinde en belirgin birer örneği seçilmiş ve her yapının bir cephe ve de bir detay resmini içeren bir kart (Tablo A.1) oluşturulup deneklere sunulmuştur. Deneklere kırk sekiz binanın resimlerini içeren kartlar tekrar verilip bu binaları mimari özelliklerine göre sadece üç ayrı gruba ayırmaları istenmiştir.

Sekizinci aşama, kırk denekle yapılan çalışmaların yer aldığı aşamadır. Bu aşamada dönemini en iyi yansıtan beş Ampir dönem binası, beş Art Nouveau dönemi binası ve beş Eklektik dönem binası Prof. Dr Oğuz Ceylan ve Dr. Öğretim Üyesi Vehbi Tosun'un bilgisi dahilinde kırk sekiz adet binanın içinden ayıklanmıştır. Her binanın bir cephe, üç detay resmini içeren toplam on beş kart oluşturulmuş ve K1, K2, K3,..., K15 şeklinde isimlendirilmişlerdir. Bu kartlar daha sonra Tarlabası ile Dolapdere bölgesinde ikamet eden veya çalışan kırk deneğe karıştırılarak verilmiştir.

Kartların ilk beşi Ampir üslup binaları, ikinci beşi Art Nouveau üslup binaları, son beşi de Eklektik üslup binaları ifade etmektedir. Deneklerden onlara verilen on beş dakikalık süre zarfında bu binaları her grupta beş binanın olması koşuluyla üç gruba ayırmaları, yapılan gruplandırmayı da onlara verilen anket formunda (EK B) belirtmeleri istenmiştir. Böylece çevresel ipuçlarını ne şekilde algıladıklarını görmek belleklerinde ne şekilde girdiler oluşturduklarını görmek amaçlanmıştır. Aynı zamanda bölgede beraber yaşayan insanların geliştirdikleri toplumsal belleğin, mekanın anımsanabilirliği ve okunabilirliği ile yakından ilgili olduğu belirtilmek istenmiştir.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Metodoloji bölümünde dördüncü, yedinci ve sekizinci aşamalarda deneklerle yapılan tüm araştırmalar kolaylık sağlanması amacıyla tablo şeklinde gösterilip, araştırmalarda çıkan bulgular ve değerlendirmeler her tablo için ayrı ayrı yapılmıştır.

Tablo 4.1: Prof.Dr. Oğuz Ceylan Tarafından Hazırlanan Üsluba Yönelik Cephe Okuması

Gruplar	GRUP 1 AMPİR GRUBU	GRUP 2 EKLEKTİK GRUBU	GRUP 3 ART NOUVEAU GRUBU
Bina Numaraları	1 2 3 4 5 6 7 9 10 11 13 17 19 20 21 32 44	8 12 14 15 16 18 22 24 25 26 27 28 29 30 31 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 47	23 33 45 46 48

Öncelikle, araştırmada kullanılan ve deneklere sunulan kırk sekiz binanın sınıflandırılması yapılmış ve Tablo 4.1 şekline getirilmiştir.

Grup 1, Ampir grubu bina no'ları, yeşil

Grup 2, Eklektik grubu bina no'ları, kırmızı

Grup 3, Art Nouveau grubu bina no'ları ise mavi renkte gösterilmiştir.

Mimari eğitimi olmayan dört kişilik grup ile yapılan ilk çalışmada kırk sekiz binanın fotoğraflarını içeren kartlar verilip cephede gördükleri mimari özelliklere göre istedikleri sayıda gruplara ayırmaları istenmiştir. Buna göre bir denek binaları beş ayrı gruba, iki denek dört ayrı gruba, bir denek ise üç ayrı gruba ayırmıştır. Araştırmanın bulgularına dayanarak üç deneğin binaların mimari biçimsel özelliklerini bilmeksizin, tamamen cephe üzerindeki sabit mimari öğelerin benzerliklerine bakarak sınıflandırma yapmaya çalışmışlar ve sonuç olarak doğru bir gruplandırma yapamamışlar, çevresel ipuçlarını doğru değerlendirememişlerdir. Dördüncü denek, Tarlabası'nın üçüncü kuşak eski sakini olması ve yaşı sebebiyle daha özenli, detaylı bir çalışma yapmaya çalışmış fakat eklektik üslupta yapıları diğer üsluplardan ayırt edememiştir.

Aşağıda verilen Tablo 4.2'de görüldüğü gibi bu dört deneğin yaptığı sınıflandırma ve sebep-sonuç ilişkisi belirtilmiştir.

Tablo 4.2: Mimari Eğitimi Olmayan Denek Grubunun Üsluba Yönelik İlk Cephe Okuması

	GRUP 1	GRUP 2	GRUP 3	GRUP 4	GRUP 5	GRUP1'İN ORTAK ÖZELLİKLERİ	GRUP2'İN ORTAK ÖZELLİKLERİ	GRUP3'İN ORTAK ÖZELLİKLERİ	GRUP4'İN ORTAK ÖZELLİKLERİ	GRUP5'İN ORTAK ÖZELLİKLERİ
DENEK1	1 9 11 14 15	3 7 12 13 16 17 18 19 20 21 24 25 27 32	4 10 26 28 30 35 41 42	2 8 23 29 31 33 34 40 43 45 46 47 48	5 6 22	Beş resimde de üçgen formlar mevcuttur.	Onbeş resimde de cephelerdeki süsler benzerdir.	Sekiz resimde de belirgin sütun ve sütun başlıkları Mevcuttur.	Onüç resimde de cepheler diğer cephelere göre daha sade ve moderndir.	Üç resmin pencereleri aynı şekildedir.
DENEK2	1 2 4 9 10 11 13 14 15 18 19 20 21 26 32 36 41 42	3 7 12 16 17 24 27	5 6 22 23 25 26 28 29 30 33 35 43	8 31 34 37 38 39 40 45		Bu binalar antik Yunan ve Roma tapınaklarını anımsatmaktadır.	Cephelerde kullanılan insan yüzü ve çiçek motifleri benzerdir.	Taş yapılarıdır.	Daha erken döneme ait yapılarıdır.	
DENEK3	1 9 11 14 15 18	2 3 4 16 22 23 47	5 6 12 13 21 22 25 26 29 30 35 36 45	7 8 10 16 17 19 20 21 24 27 28 31 32 33 34 37 38 39 40 41 42 43 46 48		Yunan mimarisinin örneklerine benzemektedirler.	Cepheler oldukça sadedir.	Cepheler aşırı motiflerle doludur.	Grup 3'e göre bu grubun yapıları daha az desen ve motive sahiptir.	
DENEK4	1 2 3 4 6 7 9 10 11 13 14 15 16 17 18 19 20 21 24 25 27 28 31 32 41 42	5 22 23 26 29 30 36	8 23 33 34 35 37 38 39 40 43 45 46 47 48			Antik çağlarda tapınaklarda gördüğümüz benzer öğeler bu binaların cephelerinde görülmektedir.	Binalar taştan yapılmıştır. Hacim olarak daha büyüktür. Cephelerdeki süsler daha abartılı ve batı esintilidir.	Bu binalar diğer binalara göre daha çok katlı daha sade ve daha erken döneme ait örneklerdir.		

Tablo 4.2’den çıkan veriler değerlendirilecek olunursa:

- I. gruba 1- 9- 11- 14- 15 no’lu binalar tüm denekler tarafından seçilmiştir.
- I. gruba 18 no’lu bina üç denek tarafından seçilmiştir.
- I. gruba 2- 4- 19 no’lu binalar iki denek tarafından seçilmiştir.
- II. gruba 3- 16 no’lu binalar üç denek tarafından seçilmiştir.
- II. gruba 7-12- 17- 22- 23- 24- 27 no’lu binalar iki denek tarafından seçilmiştir.
- III. gruba 35 no’lu bina tüm denekler tarafından seçilmiştir.
- III. gruba 26- 30 no’lu binalar üç denek tarafından seçilmiştir.
- III. gruba 22- 25- 28- 29- 43- 45 no’lu binalar iki denek tarafından seçilmiştir.
- IV. gruba 8- 31- 34- 40no’lu binalar üç denek tarafından seçilmiştir.
- IV. gruba 33- 37- 38- 43- 45- 46- 47- 48 no’lu binalar iki denek tarafından seçilmiştir.

İkinci anket çalışmasında, mimari eğitim almış dört kişilik denek grubuna kırk sekiz binanın resimlerini içeren kartlar verilip arzu ettikleri sayıda gruplara ayırmaları istenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre dört denek de binaları mimari, biçimsel özelliklerine göre üç ayrı gruba ayırmışlardır. 7- 12- 14- 15- 17- 18- 34- 47 no’lu binalar hariç diğer tüm binalar doğru gruplandırılmışlar cepheler üzerindeki detayları doğru algılanmışlardır . Bu noktada bu grubun daha önceden mimari eğitim aldığı gözardı edilmemelidir. Sekiz binanın ise yanlış gruba yerleştirilmesindeki başlıca etkenler, 7 ve 17 no’ lu binaların daha erken dönem Ampir üslubu örnekleri olmaları, 12 ve 14 no’lu binaların Ampir ağırlıklı eklektik üslupta örnekler olmaları, 15 no’lu binanın Ampir dönem mimari öğelerini cephesinde barındırmasına rağmen üç farklı cephe örneğini bir cephede birleştirdiği için Eklektik üslup örneği olması, 18 no’lu binanın Ampir- Barok mimari öğelerini içeren eklektik üslup örneği olması, 34 no’lu binanın ağırlıklı olarak Art Nouveau özellikte, Ampir üslup mimari öğelere de sahip eklektik üslup örneği olması ve son olarak 47 no’lu geç dönem mimariye ait Art Nouveau mimari öğelerine de sahip eklektik üslup örneği olmasıdır. Bu sekiz binanın doğru gruplandırılması için daha fazla uzmanlık bilgisine ihtiyaç vardır.

Aşağıdaki Tablo 4.3’ te mimari eğitim görmüş deneklerin sınıflandırılması ve sebep-sonuç ilişkisi belirtilmiştir.

Tablo 4.3: Mimari Eğitim Almış Denek Grubunun Üsluba Yönelik İlk Cephe Okuması

	GRUP 1	GRUP 2	GRUP 3	GRUP1'İN ORTAK ÖZELLİKLERİ	GRUP2'İN ORTAK ÖZELLİKLERİ	GRUP3'İN ORTAK ÖZELLİKLERİ
DENEK1	1 2 3 4 5 6 7 9 10 11 12 13 14 15 18 19 20 21 32	8 16 17 22 24 25 26 27 28 29 30 31 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 47	23 33 45 46 48	Seçilen tüm binalar antik yunan ve roma mimarisini kendine örnek almış ampir stilin örnekleridirler.	Ampir stillerle birlikte farklı mimari öğeleri de içeren bu binalar eklektik özelliktedir.	Seçilen beş bina da Art Nouveau stiline örnekleridir.
DENEK2	1 2 3 4 5 6 9 10 11 12 13 14 17 19 20 21 32	7 8 15 16 22 24 25 26 27 28 29 30 31 35 36 37 38 39 40 41 42 43 47	23 33 34 45 46 48	Ampir dönem ağırlıklı cephelerdir.	Özellikle Ampir barok dönem öğeleri belirgindir.	Art Nouveau stiline mimari öğeleri belirgindir.
DENEK3	1 2 3 4 5 6 7 9 10 11 12 13 14 17 18 19 20 21 32	8 15 16 22 24 25 26 27 28 29 30 31 35 36 37 38 39 40 41 42 43	23 33 34 45 46 47 48	Seçilen binalarda Yunan ve Roma mimarisi ön plandadır.	Farklı dönemlerin farklı öğelerini binaların cephelerinde bulmak mümkündür.	Abartılı çiçek motiflerinin ön planda olduğu Art Nouveau stili ön plandadır.
DENEK4	1 2 3 4 5 6 7 9 10 11 12 13 14 17 19 20 21 32	8 15 16 18 22 24 25 26 27 28 29 30 31 35 36 37 38 39 40 41 42 43 47	23 33 34 45 46 48	Ampir dönem mimarisi görülmektedir.	Eklektik stil mimarisi görülmektedir.	Art Nouveau stili mimarisi görülmektedir.

Tablo 4.3'ten çıkan veriler değerlendirilecek olunursa:

I. gruba 1- 2- 3- 4- 5- 6- 9- 10- 11-12- 13- 14- 19- 20- 21-32 no'lu binalar
tüm denekler tarafından seçilmiştir.

I. gruba 7- 17 no'lu binalar üç denek tarafından seçilmiştir.

I. gruba 18 no'lu bina iki denek tarafından seçilmiştir.

II. gruba 8- 16- 22- 24- 25- 26- 27- 28- 29- 30- 31- 35- 36- 37- 38- 39- 40
41- 42- 43 no'lu binalar tüm denekler tarafından seçilmiştir,

II. gruba 15- 47 no'lu binalar üç denek tarafından seçilmiştir.

II. gruba 42- 43 no'lu binalar iki denek tarafından seçilmiştir.

III. gruba 23- 33- 45- 46- 48 no'lu bina tüm denekler tarafından seçilmiştir

III. gruba 34 no'lu bina üç denek tarafından seçilmiştir.

Mimari eğitimi olmayan denek grubu ile yapılan üçüncü çalışmada, ilk değerlendirme formundan sonra mimari stillerin daha kolay algılanabilmesi amacıyla hazırlanan, dönem özelliklerini şıklar halinde açıklayan tablolar (Tablo A.2, Tablo A.3, Tablo A.4, Tablo A.5) ve ek olarak görsel açıdan pekişmenin sağlanabilmesi için de üç üslubun en belirgin birer örneği seçilip hazırlanan ve her örneğin bir cephe ve de bir detay resmini içeren bir kart (Tablo A.1) deneklere sunulmuştur. Tablolar ve bir karttan oluşan bilginin yirmi dakika incelenmesi istenmiş anlaşılmayan bir noktanın olup olmadığı kesinleştirilmiştir. Deneklere kırk sekiz binanın resimlerini içeren kartlar tekrar verilip bu binaların mimari özelliklerine göre üç ayrı gruba bir saat içinde ayırmaları istenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre:

Birinci denek binaları iki gruba ayırmıştır. Birinci gruba çoğunlukla ampir ve Ampir-Barok özelliği gösteren eklektik üsluptaki binaları seçmiştir. Başka bir deyişle Türk Baroğu ile Türk Ampiri arasında kesin bir çizginin çizilemeyeceğini göstermiştir. İkinci grupta ise Art Nouveau ve ağırlıklı olarak Art Nouveau özellik gösteren eklektik binaları seçmiştir. Bu gruplandırmada da birinci denek eklektik öğeleri seçememiştir. İkinci, üçüncü ve dördüncü denek yapılan bilgilendirmeden sonra daha isabetli bir değerlendirme yapmış, genel olarak Ampir ve Barok ağırlıklı eklektik binaları

gruplandırmada bir karışıklık yaşamıştır. Son üç denek de Türk Baroğu ile Türk Ampiri arasında keskin bir çizgi çekememiş bu yüzden Eklektik üsluptaki binalardan beşini (8- 12- 14- 15- 16 no'lu resimler) Grup I'e yerleştirmişlerdir.

Aşağıda verilen Tablo 4.4'te görüldüğü gibi bu dört deneğin yaptığı sınıflandırma ve sebep-sonuç ilişkisi belirtilmiştir.

Tablo 4.4: Mimari Eğitim Almamış Denek Grubunun Üsluba Yönelik İkinci Cephe Okuması

	GRUP 1	GRUP 2	GRUP 3	GRUP1'İN ORTAK ÖZELLİKLERİ	GRUP2'İN ORTAK ÖZELLİKLERİ	GRUP3'İN ORTAK ÖZELLİKLERİ
DENEK1	1 2 3 45 67 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 24 25 26 27 28 29 30 31 32 35 36 37 38 40 41 42 43 44		23 33 30 34 45 46 47 48	Verilen tablolara göre bu grupta Ampir ve Barok dönemin özellikleri bir arada bulunmaktadır.		Bu binalarda Art Nouveau üslubunun özellikleri görülmektedir. (çiçek motifleri)
DENEK2	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21	22 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 40 41 42 43 44 47	23 45 46 48	Ampir üslubun mimari öğeleri cephelerde belirgindir.	Binaların çoğunda ampir üslupla birlikte Barok ve Art Nouveau üslubunun öğeleri de bulunmaktadır.	Abartılı çiçek motifleri, kadın yüzleri ve dairesel formlar cephede kendini göstermektedir.
DENEK3	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 32	21 22 24 25 26 27 28 29 30 31 33 34 35 36 37 38 40 41 42 43 44 47	23 45 46 48	Antik Yunan mimarisinin sadeleşmiş hali binaların cephelerinde kendini hissettirmektedir.	Farklı stillerin farklı öğeleri cephelerde içiçedir.	Art Nouveau üslubu ön plandadır.
DENEK4	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 19 20 21 32	18 22 24 25 26 27 28 29 30 31 35 36 37 38 40 41 42 43 44 47	23 29 33 34 45 46 48	Binaların ön yüzü sade bir Ampir üsluba sahiptir.	Cephelerde farklı üsluplara ait motifler vardır.	Art Nouveau üslubuna ait öğeler ağır basmaktadır.

Tablo 4.4'ten çıkan veriler değerlendirilecek olunursa:

I. gruba 1- 2- 3- 4- 5- 6- 7- 8- 9- 10- 11- 12- 13- 14- 15- 16- 19- 20-no'lu binalar tüm denekler tarafından seçilmiştir.

I. gruba 18- 21- 32 no'lu binalar üç denek tarafından seçilmiştir.

II. gruba 22- 24- 25- 26- 27- 28- 29- 30- 31- 35- 36- 37- 38- 40- 41- 42- 43- 44- 47 no'lu binalar üç denek tarafından seçilmiştir.

II. gruba 33- 34 no'lu binalar iki denek tarafından seçilmiştir.

III. gruba 23- 45- 46- 48 no'lu binalar tüm denekler tarafından seçilmiştir.

III. gruba 33- 34 no'lu binalar iki denek tarafından seçilmiştir.

Mimari eğitim almış denek grubu ile yapılan son çalışmada, ilk değerlendirme formundan sonra mimari üslupların daha kolay algılanabilmesi amacıyla hazırlanan, dönem özelliklerini şıklar halinde açıklayan tablolar (Tablo A.2, Tablo A.3, Tablo A.4, Tablo A.5), ek olarak görsel açıdan pekişmenin sağlanabilmesi için de üç dönemin en belirgin birer örneği seçilip hazırlanan ve her yapının bir cephe ve de bir detay resmini içeren bir kart (Tablo A.1) deneklere sunulmuştur. Dört adet tablo ve bir karttan oluşan bu bilginin yirmi dakika incelenmesi istenmiş anlaşılmayan bir noktanın olup olmadığı kesinleştirilmiştir. Deneklere kırk sekiz binanın resimlerini içeren kartlar tekrar verilip bu binaların mimari özelliklerine göre üç ayrı gruba bir saat içinde ayırmaları istenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre:

Yapılan bu ikinci çalışmada çok düşük bir hata payıyla gruplandırmalar yapılmış, üç denek 12, iki denek ise 14 ve 18 no'lu eklektik üsluba ait binaların gruplandırılmasında sorun yaşanmıştır. Bu sorun Ampir- Barok mimari öğelerinin benzerliği yüzünden olmaktadır.

Aşağıda verilen Tablo 4.5'te görüldüğü gibi bu dört deneğin yaptığı sınıflandırma ve sebep-sonuç ilişkisi belirtilmiştir.

Tablo4.5: Mimari Eğitim Almış Denek Grubunun Üsluba Yönelik İkinci Cephe Okuması

	GRUP 1	GRUP 2	GRUP 3	GRUP1'İN ORTAK ÖZELLİKLERİ	GRUP2'İN ORTAK ÖZELLİKLERİ	GRUP3'İN ORTAK ÖZELLİKLERİ
DENEK1	1 2 3 4 5 6 7 9 10 11 13 14 15 16 17 19 20 21 32	8 12 18 22 24 25 26 27 28 29 30 31 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 47	23 33 45 46 48	Seçilen tüm binalar antik Yunan ve Roma mimarisini kendine örnek almış ampir stilin örnekleridirler	Ampir stillerle birlikte farklı mimari öğeleri de içeren bu binalar eklektik özelliktedir	Seçilen 5 bina da Art Nouveau stiline örnekleridir
DENEK2	1 2 3 4 5 6 9 10 11 12 13 14 17 18 19 20 21 32	7 8 15 16 22 24 25 26 27 28 29 30 31 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 47	23 33 45 46 48	Ampir dönem ağırlıklı cepheler	Özellikle Ampir ve Barok dönem öğeleri belirgin	Art Nouveau stiline mimari öğeleri belirgin
DENEK 3	1 2 3 4 5 6 7 9 10 11 12 13 17 18 19 20 21 32	8 14 15 16 22 24 25 26 27 28 29 30 31 34 35 36 37 38 39 40 41 47	23 33 45 46 48	Seçilen binalarda Yunan ve Roma mimarisi belirgindir	Farklı dönemlerin farklı öğelerini binaların cephelerinde bulmak mümkündür	Abartılı çiçek motiflerinin ön planda olduğu Art Nouveau stili ön plandadır
DENEK4	1 2 3 4 5 6 7 9 10 11 12 13 14 17 19 20 21 32	8 15 16 18 22 24 25 26 27 28 29 30 31 34 35 36 37 38 39 40 41 47	23 33 45 46 48	Ampir dönem mimarisi	Eklektik stil mimarisi	Art Nouveau stili mimarisi

Tablo 4.5'ten çıkan veriler değerlendirilecek olunursa:

- I. gruba 1- 2- 3- 4- 5- 6- 9- 10- 11-13- 17- 19- 20- 21-32 no'lu binalar tüm denekler tarafından seçilmiştir.
- I. gruba 7- 12- 14 no'lu binalar üç denek tarafından seçilmiştir.
- II. gruba 8- 16- 22- 24- 25- 26- 27- 28- 29- 30- 31- 34- 35- 36- 37- 38- 39- 40- 41- 47 no'lu binalar tüm denekler tarafından seçilmiş
- II. gruba 15- 16 no'lu binalar üç denek tarafından seçilmiştir.
- II. gruba 18- 42- 43 no'lu binalar iki denek tarafından seçilmiştir.
- III. gruba 23- 33- 45- 46- 48 no'lu binalar tüm denekler tarafından seçilmiştir.

Gelinen son aşamada, Tarlabası bölgesinin sakinlerinden seçilen kırk ayrı denekle ayrı bir anket çalışması (EK B) yapılmıştır. Uzmanlar tarafından yapılan değerlendirme sonucunda kırk sekiz adet binanın içinden ayıklanan en iyi durumdaki beş Ampir dönem binası, beş Art Nouveau dönemi binası ve beş Eklektik dönem binası için her birinin bir cephe, üç detay resmini içeren kartlar oluşturulmuş ve bu kartlar K1, K2, K3,..., K15 şeklinde toplamda on beş kart isimlendirilerek deneklere verilmiştir. Kartların ilk beşi Ampir üslubu binaları, ikinci beşi Art Nouveau üslubu binaları, son beşi de Eklektik üslubu binalarını ifade etmektedir. Denekler Tarlabası ile Dolapdere bölgesinde ikamet eden veya çalışan kişilerden seçilmiştir. Çalışanların çoğu, Rum ve Ermeni ustalarla çalışmış onların yanında meslek sahibi olmuşlardır. Deneklerden onlara verilen on beş dakikalık süre zarfında bu binaları her grupta beş binanın olması koşuluyla üç gruba ayırmaları istenmiştir. Böylece yapılandırılmış çevrelerindeki ipuçlarını ne şekilde algıladıklarını görmek, bellek-mekan ilişkisinin hangi düzeyde olduğunu bulabilmek ve çevresel anlamın incelenmesinde potansiyel ipuçlarını yakalamak amaçlanmıştır. Yapılan çalışma aşağıdaki Tablo 4.6'da detaylı bir şekilde gösterilmiştir.

Tablo 4.6: Kırk Denekle Yapılan Anket Çalışması

DENEK SAYISI	MESLEK	GRUP I	GRUP II	GRUP III
1	OTO KOÇ ÇALIŞANI	K1, K2, K3, K4, K11	K6, K7, K8, K9, K10	K5, K12, K13, K14 K15
2	LASTİK SATICISI	K1, K2,K3, K4, K11,	K6, K7, K8, K9, K10	K5, K12, K13, K14 K15
3	LASTİK TAMİRCİSİ	K1,K2, K3, K4, K11	K6,K7, K8, K9, K10	K5, K12, K13, K14, K15,
4	ŞARKÜTERİ SAHİBİ	K1, K2, K3, K5 K11	K6, K7, K8, K9, K10	K4,K12,K13, K14, K15
5	OTO YAĞI SATICISI	K1, K2, K3,K5, K11	K6, K7, K8, K9, K10	K4, K12,K13, K14, K15
6	APIK ÇALIŞANI	K1, K2, K3,K5, K11	K6, K7, K8, K9, K10	K4, K12,K13, K14, K15
7	SERVİS ELEMANI	K1, K2, K3, K4, K11	K6, K7, K8, K9, K10	K5, K12, K13, K14 K15
8	ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİSİ	K1, K3,K4,K5, K11	K6, K7, K8, K9, K10	K2, K12,K13, K14, K15
9	GÜVENLİK GÖREVLİSİ	K1, K2, K3, K4 K11	K6, K7, K8, K9, K10	K5, K12, K13, K14 K15,
10	MARANGOZ	K1, K3, K4, K5 K11	K6, K7, K8, K9,K10	K2, K12,K13, K14, K15

11	TORNACI	K1, K2, K3, K4 K11	K6,K7, K8, K9, K10	K5, K12, K13, K14, K15
12	GOMALAK USTASI	K1, K2, K3, K4, K5	K6, K7, K8, K9, K10	K11, K12, K13, K14, K15
13	KONSOLOSLUK ÇALIŞANI	K1, K2, K3, K4 K11	K6, K7, K8, K9, K10	K5, K12, K13, K14, K15
14	SEKRETER	K2, K3, K4, K5, K6	K7, K8, K9, K10, K12	K1, K11, K13, K14, K15
15	AŞÇI	K1,K2, K3, K4, K11	K6, K7, K8, K9, K10	K5, K12, K13, K14 K15
16	FRANSIZCA ÖĞRETMENİ	K1, K2, K3, K4 K11	K6, K7, K8, K9, K10	K5, K12, K13, K14 K15
17	PARFÜMERİ DUKKANI SAHİBİ	K1,K2, K3, K4, K11	K6, K7, K8, K9, K10	K5, K12, K13, K14 K15
18	SOĞUTMACI	K1,K2 K3, K4, K11	K6, K7, K8, K9, K10	K5, K12, K13, K14 K15
19	LİSE ÖĞRENCİSİ	K1, K2, K3, K5 K11	K6, K7, K8, K9, K10	K4,K12,K13, K14, K15
20	CAMCI	K1, K2, K3, K5 K11	K6, K7, K8, K9, K10	K4, K12, K13, K14, K15
21	BUZDOLABI TAMİRCİSİ	K1, K2, K3, K5 K11	K6, K7, K8, K9, K10	K4, K12, K13, K14, K15
22	ARABA PARÇACISI	K2, K3, K4, K5, K6	K7, K8, K9, K10, K12	K1, K11, K13, K14, K15
23	OTO BOYACISI	K1, K2, K3, K5 K11	K6, K7, K8, K9, K10	K4, K12, K13, K14, K15

24	EV HANIMI	K1, K2, K3, K5 K11	K6, K7, K8, K9, K10	K4, K12, K13, K14, K15
25	MARANGOZ, RESSAM	K1, K2, K3, K4, K5	K6, K7, K8, K9, K10	K11, K12, K13, K14, K15
26	KUMCU	K1,K2 K3, K4, K11	K6, K7, K8, K9, K10	K5, K12, K13, K14, K15
27	ASANSÖR TAMİRCİSİ	K1, K2, K3, K5 K11	K6, K7, K8, K9, K10	K4, K12, K13, K14, K15
28	BULAŞIKÇI	K1, K3, K4, K5, K11	K6, K7, K8, K9, K10	K2, K12, K13, K14, K15
29	TEMİZLİKÇİ	K1, K2, K3, K5 K11	K6, K7, K8, K9, K10	K4, K12, K13, K14, K15
30	HURDACI	K1, K2, K3, K5 K11	K6, K7, K8, K9, K10	K4, K12, K13, K14, K15
31	DÜRÜMCÜ	K1, K3, K4, K5 K11	K6, K7, K8, K9, K10	K2, K12, K13, K14, K15
32	BAKKAL	K1, K2, K3, K5 K11	K6, K7, K8, K9, K10	K4, K12, K13, K14, K15
33	BEYOĞLU BLD'Sİ BÖLGE AMİRİ	K1, K2,K3, K4, K11	K6, K7, K8, K9, K10	K5, K12, K13, K14, K15
34	BERBER	K2, K3, K4, K5, K12	K6, K7, K8, K9, K10	K1, K11, K13,K14, K15
35	SAĞLIK OCAĞI DOKTORU	K1, K3, K4, K5 K11	K6, K7, K8, K9, K10	K2, K12, K13, K14, K15
36	SAĞLIK OCAĞI DOKTORU	K1, K2, K3, K5 K11	K6, K7, K8, K9, K10	K4, K12, K13, K14, K15

37	LOKANTACI	K1, K2, K3, K5 K11	K6, K7, K8, K9, K10	K4, K12, K13, K14, K15
38	NALBUR	K1, K3, K4,K5, K11	K6, K7, K8, K9, K10	K2, K12, K13, K14, K15
39	ÇAYCI	K1, K3, K4,K5, K11	K6, K7, K8, K9, K10	K2, K12, K13, K14, K15
40	EMEKLİ	K1,K2, K3, K5, K11	K6, K7, K8, K9, K10	K4, K12, K13, K14, K15

Tablo 4.6'dan çıkan veriler değerlendirilecek olunursa:

- K1, 37 kişi tarafından I. gruba, 3 kişi tarafından III. gruba
- K2, 33 kişi tarafından I. gruba, 7 kişi tarafından III. gruba
- K3, 40 kişi tarafından I. gruba
- K4, 25 kişi tarafından I. gruba, 15 kişi tarafından III. gruba
- K5, 27 kişi tarafından I. gruba, 13 kişi tarafından III. gruba
- K6, 38 kişi tarafından II. gruba, 2 kişi tarafından I. gruba
- K7, K8, K9 ve K10 40 kişi tarafından II. gruba
- K11, 35 kişi tarafından I. gruba, 5 kişi tarafından III. gruba
- K12, 37 kişi tarafından III. gruba, 3 kişi tarafından II. gruba
- K13, K14 ve K15 40 kişi tarafından III. gruba yerleştirilmiştir.

Araştırmanın bulgularına göre K3, K7, K8, K9, K10, K13, K14, K15 no'lu sekiz binanın benzer mimari ve biçimsel özellikleri denekler tarafından doğru algılanıp, gruplandırma %100 hatasız olmuştur.

K6 no'lu binanın gruplandırılması %95'lik oranla doğru yapılmıştır.

K1 ve K12 no'lu binaların gruplandırılması % 92.5'lik oranla doğru yapılmıştır.

K2 no'lu binanın gruplandırılması % 82.5'lik oranla doğru yapılmıştır.

K5 no'lu bina % 67.5'lik oranla doğru gruplandırılmıştır.

K4 no'lu bina % 62.5'lik oranla doğru gruplandırılmıştır.

K11 no'lu bina % 12.5'lik gibi düşük bir oranla doğru gruplandırılmıştır. Bu binanın mimari öğeleri Ampir özellikte olmasına rağmen -bu öğelerin cephedeki sıralanışı açısından- Rönesans döneminde görülen eklektik üsluba uygundur. Bu ayrıştırıcı özelliğin algılanamaması gayet doğaldır. Rum ve Ermeni ustaların yanında çalışmış, her döneme ait mobilya bilgisi olan gomalak ustası ile marangoz hatasız bir şekilde binaları gruplandırabilmiştir. İki ustada da zanaat yoluyla kültür aktarımını görmek mümkündür. Bu kültür aktarımı sayesinde kırk denekle yapılan ikinci çalışma büyük ölçüde başarılı olmuştur.

Araştırma süresince yaşanan zorluklar ve buna bağlı eksiklikler dikkate alındığında, Tarlabası çalışmasının ilk etabı olan dış cephelerin fotoğraflanmasından itibaren bölge sakinlerinin olumsuz davranışlarıyla karşı karşıya gelinmiştir. Bölgede yaşayan bu insanlarda hüküm süren bir tedirginlik görmek mümkündür. Dıştan

binaları incelemek dahi onları rahatsız etmektedir. Belediyenin bu bölgede uygulamak istediği proje hakkında çeşitli duyumlar alan halk agresif bir tutum içindedir. Karşılaşılan olumsuz tutuma rağmen ikna edici ve yumuşak bir yaklaşım ile otuz iki sokaktan ve dört caddeden toplam 345 adet fotoğraf çekilmiştir. Fakat maalesef çekim esnasında bu binalarda ikamet edenler, hırsızlık olayları yüzünden binalarının iç mekanlarının fotoğraflanmasını istememiştir. Bu sebepten dolayı bina içinde belge mahiyetinde kullanılabilecek fotoğraf sayısı yok denecek kadar azdır. Bunun neticesinde çevresel ipucu sayılabilecek, iç mekandaki sabit özellikli, yarı sabit özellikli ve sabit olmayan öğeleri belgelemek mümkün olmamıştır. Sadece giriş kapısı açık bulunan bazı binaların girişleri fotoğraflanmıştır.

Şekil 4.1: Tarlabası'nda Apartman Girişleri (İoli B.Yorgiyadis Çavuş arşivi)

1940'lardan beri o bölgede yaşayan Rum bir bayan bina girişinin fotoğraflanmasına izin vermiş fakat güvenlik gerekçesiyle iç mekanın fotoğraflanmasını istememiştir. 1970'e kadar aynı bölgede yaşayan bir Rum aileyle görüşme sağlanmış ve dönemin yarı sabit ve sabit olmayan öğeleri fotoğraflanmış fakat ailenin rızası olmadığı için çalışmada kullanılamamıştır. Bazı mahallelerde ahşap kapıları, zemindeki karo döşemeler ve merdivenleri fotoğraflayabilmek mümkün olmuştur. Bu görüntülerden de yıpranmanın ne denli büyük boyutta olduğu

anlaşılmaktadır. Eldeki veri eksikliği yüzünden iç mekanda üslup analizine yer verilememiştir. Özet olarak yapı ölçeğinin dış öğeleri belgelenebilmiş ancak iç öğelerin belgelenmesinde yukarıdaki nedenlerden ötürü yetersiz kalınmıştır.

Şekil 4.2: Apartman Girişlerinde kullanılan Rum Karo motifleri
(İoli B.Yorgiyadis Çavuş arşivi)

Çalışmanın ikinci etabında bölgede yaşamış, hala yaşayan ve çalışan insanlarla görüşmelere, bu insanlardan toplanan bilgilere, seçilen deneklerin bellek-mekan etkileşim şekillerine dayanan bir çalışma yapılması planlanmıştır. Bu amaçla yardımcı olabilecek, çalışmada yer almayı isteyecek kişilerin arayışına başlanmıştır. Bölgeye tekrar bir keşif yapmak amacıyla gidilmiş, özellikle genç olan farklı yaş grubundaki insanlarla diyalog kurulmaya çalışılmış sadece sekiz kişi çalışmada yer almak istediklerini belirtmişlerdir. Bunun üzerine öncelikle Agios Konstantinos ve Evangelistriya Rum Kilisesi sakinlerinden yardım istenmiş ve onların arabuluculuğu sayesinde orda ikamet eden Rum kökenli mülk sahipleriyle görüşme talep edilmiştir. Üç aileden olumlu cevap gelmiş ve görüşmeyi kabul etmişlerdir. Son olarak kiliselerin akarı olan bazı işyerlerinden ve hanelerden de görüşme talep edilmiş ve yine kilise sakinlerinin yardımıyla bir sonraki çalışma için hedeflenen kırk denek sayısına ulaşılmıştır. Bu sayede istenilen çalışmalar ve beraberinde değerlendirmeler, bu kadar iletişimin kopuk olduğu, içine kapanmış bir toplulukta

kısa sayılabilecek bir sürede karşılıklı anlayış ve saygı çerçevesinde yapılabilmektedir. Sınırlı kişi sayısı ile yapılan değerlendirmeler, farklı toplumsal belleklere sahip binlerce kişiyi barındıran bölgeye göre çok küçük bir oranı temsil etmektedir. Buna rağmen yapılan çalışmaların ve çevresel ipuçların (biçim-düzen, çeşitli binalar, mahalleler, yollar vb.) yardımıyla bölgenin kimliği ve statüsü hakkında yeterli bilgi edinilmiştir. Kısacası karşılaşılan yapılandırılmış çevre, kültürel çevreyi ve yaşam biçimlerini yansıtabilmektedir. Çünkü insan yaşadığı dönemin toplumsal, siyasi, tarihi ve kültürel olayları ile gelenek ve alışkanlıklarıyla, komşuluk ilişkileriyle belleğinde bir harman oluşturmaktadır. Bireyin yaşadığı süre boyunca algıladıkları belleğinde birer girdidir ve bu girdi harmanının ürünü ise yaşam biçimidir. 1960 öncesi Tarlabası'nda sıkça görülen pastane, şarküteri, sakatat dükkanı, çiçekçi dükkanı, kırtasiye, kuru temizleme, lostra salonları, atölyeler yaşam tarzının bir bölümünü ifade etmekteydi. Göç sonrası değişim, dönüşüm ve başkalaşım süreçlerine uğrayan bellek beraberinde mekanların da değişimine sebep olmuştur. Günümüzde ise kıraathaneler, ekmek fırınları, esnaf lokantaları, lahmacun ve kebab salonları, pazar yerleri bölge halkının ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Mekanların üretimi o mekanlarda oluşan toplumsal ilişkilerin üretimine de karşılık gelmektedir. Çünkü mekan, bireyler tarafından kullanılmadıkça varlığını gösterememektedir. Birey de bir kullanıcı olarak mekanın gerçek sahibi olamamaktadır.

Genel bir değerlendirme yapılacak olunursa, yirminci yüzyılın ikinci yarısına kadar kimlik ve statünün çevresel ipuçlarıyla iletildiği, kültür ve yapılandırılmış çevre arasında dinamik bir ilişkinin görüldüğü Tarlabası'nda, son altmış yıldır burada yaşayan ve bu geleneği bozan topluluklar bile, ipucu görevi gören ölçütsel vasıfları, başka bir deyişle yerleşim ve yapı ölçeğini yüksek oranda doğru algılamışlardır. Bunun nedeni belleği oluşturan mekanlar yok olmaya yüz tutsa bile hala çevresel ipuçlarının güçlü bir şekilde varlıklarını sürdürüyor olmalarıdır.

Bir çöküntü görünümündeki yapılandırılmış çevre, günümüzün kültürel çevresini, yaşam biçimini yansıtmaya ve istenmeyen sosyo-kültürel sonuçlar doğurmasına rağmen hala 19.yy üçüncü çeyreği ile 20. yy'ın birinci çeyreğine kadar

Tarlabaşı'nda yaşayan insanların fiziksel ortamlarının ne şekilde olduğunu "sıfır" belleğe sahip yeni kullanıcılarına can çekişerek gösterebilmektedir.

5. SONUÇ

Yapılan bu çalışmada, tarihi yapı stoğunun kötü kullanılmasına verilebilecek örneklerin başında gelen Tarihi Tarlabası'nda 19.yy üçüncü çeyreği ile 20. yy'ın birinci çeyreğine kadar yaşayan insanların fiziksel ortamlarını ne şekilde değiştirdiklerini anlamak, oluşturdukları bölgenin fizyonomisini görmek, bu değişimlerin nedenlerini araştırmak, öte yandan tarihi kentin kalan verilerini doğru değerlendirmek, arkada kalan eski dokuyu oluşturan yapıların mimarisini belirlemek ve günümüzde farklı eğitim ve yaş grubundan seçilen deneklerin bu bölgeyi nasıl algıladıklarını görmek amaçlanmıştır. Aynı zamanda tahrip edilen bir kent dokusunun aldığı yaranın onarımının şart olduğu ve kentin birdenbire en önemli arteri olan Tarlabası Caddesi'nin mimari ve kültürel açıdan zengin tarihi verilerinin korunması gerektiği de vurgulanmak istenmiştir. Dolayısıyla çözüm, eski ve tarihsel değeri yüksek olan dokuyu oluşturan yapıların mimarisi ile sürekliliği koruyacak, fakat yeni işlevlerin ve mekansal isteklerin gereklerini yerine getirecek -rant kaygısı olmayan- doğru bir mimari çözümün bulunmasıdır. Bu tarihi bölgenin kalan dokusunu doğru değerlendirip eskinin yerini doğru saptamak ve onu yok etmemek, uygulanması düşünülen projeyle de "asıl olanı" daha iyi öne çıkarmak, başlıca aranması gereken özellikler olmalıdır. Nitelikli ve kaliteli çevrelerin oluşması için bellek ve mekanın sürekli etkileşim içinde olması gerektiği gerçeği unutulmamalıdır. Çünkü mekandaki öğeler belleği değiştirirken diğer taraftan ise belleğin değişimi mekanın kullanımını, fiziksel görüntüsünü değiştirmektedir. Zaman, toplumsal belleği değişime uğrattırken mekansal belleği de aynı oranda değişime zorlamaktadır. Tarlabası'nda üçüncü nesil olarak hayatını devam ettiren Rum bayanlarla yapılan görüşmelerde belleklerinde kalan izler, geçmişi yansıtmaları açısından önemlidirler. 1960 öncesi dönemde bir binanın ana girişi o bina sahibinin varlık durumu ve yaşam tarzı hakkında bilgi verirken günümüzde bu alanlar depo ya da kömürlük gibi benzeri

amaçlar için kullanılmaktadır. Bina girişlerinde nişler içinde yer alan ve dört mevsimi tasvir eden yağlı boya resimler zamanla yokolmuş ve yerlerine ayakkabılık olarak kullanılan raflar yerleştirilmiştir. Ana giriş kapılarının orta veya alt bölümünde, demirden yapılmış, bina sahibinin ad ve soyadının baş harflerinin bulunduğu motifler hala varlıklarını göstermektedirler. Bazı binaların bodrum katları eskiden kapıcılara tahsis edilirken günümüzde küçük işletmecilere kiralanmaktadır. Rum ev hanımlarının güneş gören mutfak pencerelerinin önündeki çiçeklerinin yanında duran vişne likörü kavanozlarının yerini ise turşu kavanozları almaktadır. Çatı katları veya bodrumlar birçok binada çamaşırhane olarak kullanılırken göç sonrasında bu işlevlerini niteliksiz yapıların binalara eklenmesiyle kaybetmişler bunun yerine iki ev arasına gerilen iplerde çamaşır kurutma dönemi başlamıştır. Kapı önlerindeki ayakkabı yığınları, sokaklarda halı yıkama alışkanlıkları yeni belleğin yarattığı manzaralardır. Değişmeyen bir alışkanlık ise esnaf alışverişlerişlerinde pencereden sarkıtılan sepetlerdir. Tarlabası'nın evleri, sokakları bir anlamda sosyo-ekonomik ve kültürel yapının çok önemli ve belirgin bir toplumsal bellek örneğidir. Bölgede yaşayan her toplum, zamanla kendisinin ait olduğunu hissettiği bir yer yaratmaya çalışmıştır. Bu anlamda Tarlabası'nın da kullanıcıları tarafından ona yüklenen bir ruha sahip olduğu kabul edilebilmektedir. Kendi karakteristik özellikleri olmasına rağmen değişebilme kapasitesine sahip bu ruhun korunması için yapılan ve yapılacak olan çalışmalar önem kazanmaktadır. Başka bir deyişle "Yerin Ruhunun Korunması" ana hedef olmalıdır. Bu anlamda yerin ruhu anlamına gelen "Genius Loci" ön plana çıkan kavramlardan biri olarak bir mekanın kendine has karakterini tarif etmek amacıyla kullanılmaktadır.

Neisser (1982), çağımızda bellek araştırmalarının birçoğunun belleğin karmaşık işleyişinin anlaşılabilmesi için laboratuvar ortamında araştırma yapıldığını ve belleğin doğal koşullarda araştırılmasının ihmal edildiğini belirtmektedir. Başka bir deyişle "Yerin Ruhu" gözardı edilmektedir. Çevresel ipuçları hala güçlü, yeniden işlevlendirilmeye uygun, kamusal görevler üstlenebilecek Tarlabası da bu ihmaller zinciri içinde, geleneksel tasarımın korunduğu bir dönüşüme ihtiyaç duymaktadır. Bu da ancak farklı kültürel değerlere ve anlayışa sahip, dışlanma sonucu kendi içine kapanmış ve agresif tutumlar sergileyen halkıyla önce iletişim kurmak, onları bilgilendirmek ve en önemlisi ise eğitmekle mümkün olacaktır. Zanaati uyandırarak

gerçekleŖecek kültür aktarımına baēlı olarak hayat kalitesinin yükseltilmesi de saēlanabilecektir.

KAYNAKLAR

- Akın, N. (1998) 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Galata ve Pera. Literatür Yayınları, İstanbul
- Akşin, S. (2008) Türkiye Tarihi Osmanlı Devleti 1600-1908, Cem ve Vatan Yayınları, İstanbul
- Batur, A. (1985) Batılılaşma Döneminde Osmanlı Mimarlığı Tanzimattan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, İstanbul
- Batur, A. (1994) Art Nouveau, Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, İstanbul
- Berk, İ. (2016) Pera, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- Duhani, S. Naoum. (1990) Beyoğlu'nun Adı Pera iken, (çev. Nihal Öno), İstanbul
- Kuban, D. (2005) Osmanlı Mimarisi, Mimarlık ve Sanat Tarihi, Yem Yayinevi, İstanbul
- Madsen, S. Tschudi (1956) Sources of Art Nouveau, New York 1956
- Neisser, U. (1982) Hafıza : Önemli sorular neler? Gözlemlenen Hafıza: Doğal Bağlamlarda Hatırlamak Dergisi, San Francisco
- Russel, F. (1989) Art Nouveau Architecture, Londra
- Ödekan, A. (2000) Türkiye Tarihi 3 Osmanlı Devleti 1600-1908, Mimarlık ve Sanat Tarihi, Cem Yayinevi, İstanbul
- Ödekan, A. (2000) Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980, Mimarlık ve Sanat Tarihi, Cem Yayinevi, İstanbul
- Tosun, V. (2019) Environmental Cues: A Methodology for Studying Meaning in Built Environment, Tojdac, Cilt:9 Sayı:2
- URL-1 : <https://www.arkitera.com.tr>
- URL-2 : <https://www.beyaztarih.com>
- URL-3 : <https://www.beyoglu-bld.gov.tr>
- URL-4 : <https://www.beyoglu.gov.tr>
- URL-5 : <https://www.cumhuriyet.com.tr>

- URL-6 :<https://www.duslerdenizi.blogspot.com>
- URL-7 :<https://www.emlakkulisi.com>
- URL-8 :<https://www.envanter.gov.tr>
- URL-9 :<https://www.google.com.tr>maps>
- URL-10 :<https://www.ibb.gov.tr>
- URL-11 :<https://www.instagram.com-empiretraveller>
- URL-12 :<https://www.islamansiklopedisi.org.tr>
- URL-13 :<https://www.istanbul.gov.tr>
- URL-14 :<https://www.milliyet.com.tr>
- URL-15 :<https://www.mimarist.org>
- URL-16 :<https://www.radikal.com.tr>
- URL-17 :<https://www.sabah.com.tr>
- URL-18 : <https://www.tr.redsearch.org>
- URL-19 :<https://www.tr.wikimapia.org>
- URL-20 :<https://www.tr.wikipedia.org>
- URL-21 :<https://www.yapi.com.tr>

EKLER¹

sayfa

EK A: Üç Döneme Ait Tablolar ve Kartlar

Tablo A.1: Üç Üslubun Önemli Örnekleri	63
Tablo A.2: Art Nouveau Dönem Özellikleri	64
Tablo A.3: Ampir Dönem Özellikleri	65
Tablo A.4: Barok Dönem Özellikleri	66
Tablo A.5 : Eklektik Dönem Özellikleri	66
Şekil A.1: 1 No'lu Ampir Dönem Binası	67
Şekil A.2 : 2 No'lu Ampir Dönem Binası	68
Şekil A.3: 3 No'lu Ampir Dönem Binası	69
Şekil A.4: 4 No'lu Ampir Dönem Binası	70
Şekil A.5: 5 No'lu Ampir Dönem Binası	71
Şekil A.6: 6 No'lu Ampir Dönem Binası	72
Şekil A.7: 7 No'lu Ampir Dönem Binası	73
Şekil A.8: 8 No'lu Eklektik Dönem Binası	74
Şekil A.9: 9 No'lu Ampir Dönem Binası	75
Şekil A.10: 10 No'lu Ampir Dönem Binası	76
Şekil A.11: 11 No'lu Ampir Dönem Binası.....	77
Şekil A.12: 12 No'lu Eklektik Dönem Binası	78
Şekil A.13: 13 No'lu Ampir Dönem Binası	79
Şekil A.14: 14 No'lu Eklektik Dönem Binası	80
Şekil A.15: 15 No'lu Eklektik Dönem Binas	81
Şekil A.16: 16 No'lu Eklektik Dönem Binas	82
Şekil A.17: 17 No'lu Ampir Dönem Binası	83
Şekil A.18: 18 No'lu Eklektik Dönem Binası	84
Şekil A.19: 19 No'lu Ampir Dönem Binası	85
Şekil A.20: 20 No'lu Ampir Dönem Binası	86
Şekil A.21: 21 No'lu Ampir Dönem Binası	87
Şekil A.22: 22 No'lu Eklektik Dönem Binası	88

Şekil A.23: 23 No'lu Eklektik Dönemi Binası	89
Şekil A.24: 24 No'lu Eklektik Dönemi Binası	90
Şekil A.25: 25 No'lu Eklektik Dönemi Binası	91
Şekil A.26: 26 No'lu Eklektik Dönemi Binası	92
Şekil A.27: 27 No'lu Eklektik Dönemi Binası	93
Şekil A.28: 28 No'lu Eklektik Dönemi Binası	94
Şekil A.29: 29 No'lu Eklektik Dönemi Binası	95
Şekil A.30: 30 No'lu Eklektik Dönemi Binası	96
Şekil A.31: 31 No'lu Eklektik Dönemi Binası	97
Şekil A.32: 32 No'lu Ampir Dönemi Binası	98
Şekil A.33: 33 No'lu Art Nouveau Dönemi Binası	99
Şekil A.34: 34 No'lu Eklektik Dönemi Binası	100
Şekil A.35: 35 No'lu Eklektik Dönemi Binası	101
Şekil A.36: 36 No'lu Eklektik Dönemi Binası	102
Şekil A.37: 37 No'lu Eklektik Dönemi Binası	103
Şekil A.38: 38 No'lu Eklektik Dönemi Binası	104
Şekil A.39: 39 No'lu Eklektik Dönemi Binası	105
Şekil A.40: 40 No'lu Eklektik Dönemi Binası	106
Şekil A.41: 41 No'lu Eklektik Dönemi Binası	107
Şekil A.42: 42 No'lu Eklektik Dönemi Binası	108
Şekil A.43: 43 No'lu Eklektik Dönemi Binası	109
Şekil A.44: 44 No'lu Eklektik Dönemi Binası	110
Şekil A.45: 45 No'lu Art Nouveau Dönemi Binası	111
Şekil A.46: 46 No'lu Art Nouveau Dönemi Binası	112
Şekil A.47: 47 No'lu Eklektik Dönemi Binası	113
Şekil A.48: 48 No'lu Art Nouveau Dönemi Binası	114
EK B: Anket Formu	115
EK C: 15 Binanın Mimari Öğelerini İçeren Kartlar	
Şekil C.1: Ampir Binanın Mimari Öğeleri	116
Şekil C.2: Ampir Binanın Mimari Öğeleri	117
Şekil C.3: Ampir Binanın Mimari Öğeleri	118
Şekil C.4: Ampir Binanın Mimari Öğeleri	119
Şekil C.5: Ampir Binanın Mimari Öğeleri	120
Şekil C.6: Art Nouveau Binanın Mimari Öğeleri	121

Şekil C.7: Art Nouveau Binanın Mimari Öğeleri	122
Şekil C.8: Art Nouveau Binanın Mimari Öğeleri	123
Şekil C.9: Art Nouveau Binanın Mimari Öğeleri	124
Şekil C.10: Art Nouveau Binanın Mimari Öğeleri	125
Şekil C.11: Eklektik Binanın Mimari Öğeleri	126
Şekil C.12: Eklektik Binanın Mimari Öğeleri	127
Şekil C.13: Eklektik Binanın Mimari Öğeleri	128
Şekil C.14: Eklektik Binanın Mimari Öğeleri	129
Şekil C.15: Eklektik Binanın Mimari Öğeleri	130

¹Şekil A ve Şekil C’lerde kullanılan tüm fotoğraflar İoli B.Yorgiyadis Çavuş arşivinden alınmıştır.

Tablo A1: Üç Üslubun Önemli Örnekleri

AMPIR ÜSLUBU BİNA ÖRNEĞİ	BAROK ÜSLUBU BİNA ÖRNEĞİ	ART NOUVEAU ÜSLUBU BİNA ÖRNEĞİ

Tablo A2: Art Nouveau Dönem Özellikleri

- Zarif dekoratif süslemeler ön plana çıkar.
- Kıvrımlar, kıvrak çizgiler, kıvrılan bükülen çizgiler ,ritmik dallar, uzun saplı çiçekler, bitkisel desenler, kadın ve stilize hayvan figürleri , dalgalı formlar sıklıkla kullanılır.
- Abartılı barok stili benzeri dekoratif bezeme ve süslemeler kullanılır.
- Bitkiler ve hayvanlar düzenli kompozisyonlarda statik bir formda kullanılır.
- Demir, hem fonksiyonel hem de süs olarak değerlendirilir.
- Cam yoğun kullanılır.

Tablo A3: Ampir Dönem Özellikleri

- Cephe tasarımında sadeleştirilmiş antik Yunan ve Roma'nın izleri görünür. (sütun, üçgen alınlık, kilit taşı, dentil süsleme, gırlant)
- Hayvan heykel ve rölyeflerine rastlanır.
- Çiçek ve meyve motifleri görülür.
- Kesme taş yapılar azalır.
- Yapılar genellikle tuğladan inşa edilerek, üzerleri sıva ile örtülür veya kalın mermer levhalar ile kaplanır.
- Güçlü kat silmeleri görülür.
- Büyük yarım daire kemerler dikkat çekicidir.

Tablo A4: Barok Dönem Özellikleri

- Eğrisel kemerler “s” ve “c” gibi karakteristik eğriler ile bitirilir. (s biçimindeki payandalar)
- Dalgalandan form ve eğrisel yüzeyler göze çarpar.
- Cephe yüzeyleri, panolar şeklinde bölümlenir.
- Cephelerde silmeler ve kornişler çok belirgindir.
- Bütün kemerleri, çiçekli panolar, taş bezemeler çevreler.
- Her öge sıkça yinelenir.
- Kıvrık yuvarlak kemerler, oval pencereler kullanılır.

Tablo A5: Eklektik Dönem Özellikleri

Eklektik üslupta farklı sanatsal dizgelerden alınan öğeler yeni bir dizge içinde yeniden kullanılır. Başka bir deyişle sanattaki farklı çağ ve üslaplardan seçilip devşirilen öğeler yeni bir tasarım ya da ürün oluşturmak için ele alınır.

Şekil A.1 : 1 No'lu Ampir Dönemi Binası

Şekil A.2 : 2 No'lu Ampir Dönemi Binası

Şekil A.3 : 3 No'lu Ampir Dönemi Binası

Şekil A.4 : 4 No'lu Ampir Dönemi Binası

Şekil A.5 : 5 No'lu Ampir Dönemi Binası

Şekil A.6 : 6 No'lu Ampir Dönemi Binası

Şekil A.7 : 7 No'lu Ampir Dönemi Binası

Şekil A.8 : 8 No'lu Eklektik Dönemi Binası (Geç Dönem)

Şekil A.9 : 9 No'lu Ampir Dönemi Binası

Şekil A.10 : 10 No'lu Ampir Dönemi Binası

Şekil A.11 : 11 No'lu Ampir Dönemi Binası

Şekil A.12 : 12 No'lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.13 : 13 No'lu Ampir Dönemi Binası

Şekil A.14 : 14 No'lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.15 : 15 No'lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.16 : 16 No'lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.17 : 17 No'lu Ampir Dönemi Binası

Şekil A.18 : 18 No’lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.19 : 19 No'lu Ampir Dönemi Binası

Şekil A.20 : 20 No'lu Ampir Dönemi Binası

Şekil A.21 : 21 No’lu Ampir Dönemi Binası

Şekil A.22 : 22 No'lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.23 : 23 No'lu Art Nouveau Dönemi Binası

Şekil A.24 : 24 No'lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.25 : 25 No'lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.26 : 26 No'lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.27 : 27 No'lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.28 : 28 No'lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.29 : 29 No'lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.30: 30 No'lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.31: 31 No'lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.32: 32No'lu Ampir Dönemi Binası

Şekil A.33 : 33 No'lu Art Nouveau Dönemi Binası

Şekil A.34: 34 No'lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.35: 35 No'lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.36: 36 No'lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.37: 37 No'lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.38: 38 No'lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.39: 39 No'lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.40: 40No'lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.41: 41No’lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.42: 42 No'lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.43: 43 No'lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.44: 44 No'lu Ampir Dönemi Binası

Şekil A.45 : 45 No'lu Art Nouveau Dönemi Binası

Şekil A.46 : 46 No'lu Art Nouveau Dönemi Binası

Şekil A.47: 47 No'lu Eklektik Dönemi Binası

Şekil A.48: 48 No'lu Art Nouveau Dönemi Binası

EK B: Anket Formu
“Tarlabaşı’nda Görülen Mimari Üsluplar”

1. Cinsiyet

☐ Erkek

☐ Kadın

2. Yaş

☐ 30 yaş altı

☐ 30-39

☐ 40- 49

☐ 50-59

☐ 60-69

☐ 70 yaş üstü

3. Meslek .....

4. Doğum Yeri .....

5. Size verilen 15 kartı, her birinde 5 kart bulunması şartıyla 3 gruba ayırınız ve bu gruplandırmanın sebeplerini kısaca açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Şekil C.1: Ampir Binanın Mimari Öğeleri (K1)

Şekil C.2: Ampir Binanın Mimari Öğeleri (K2)

Şekil C.3: Ampir Binanın Mimari Öğeleri (K3)

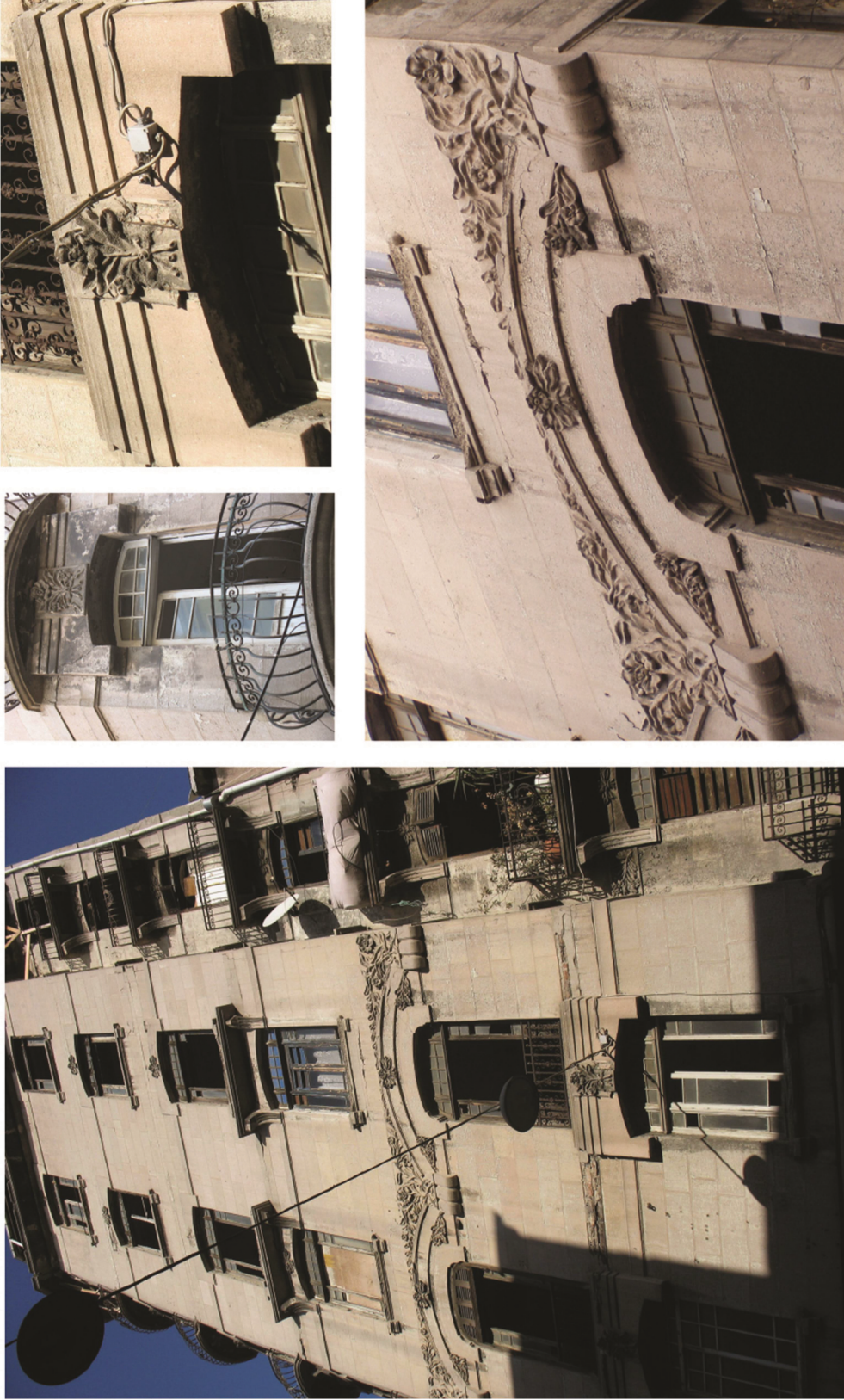
Şekil C.4: Ampir Binaının Mimari Öğeleri (K4)

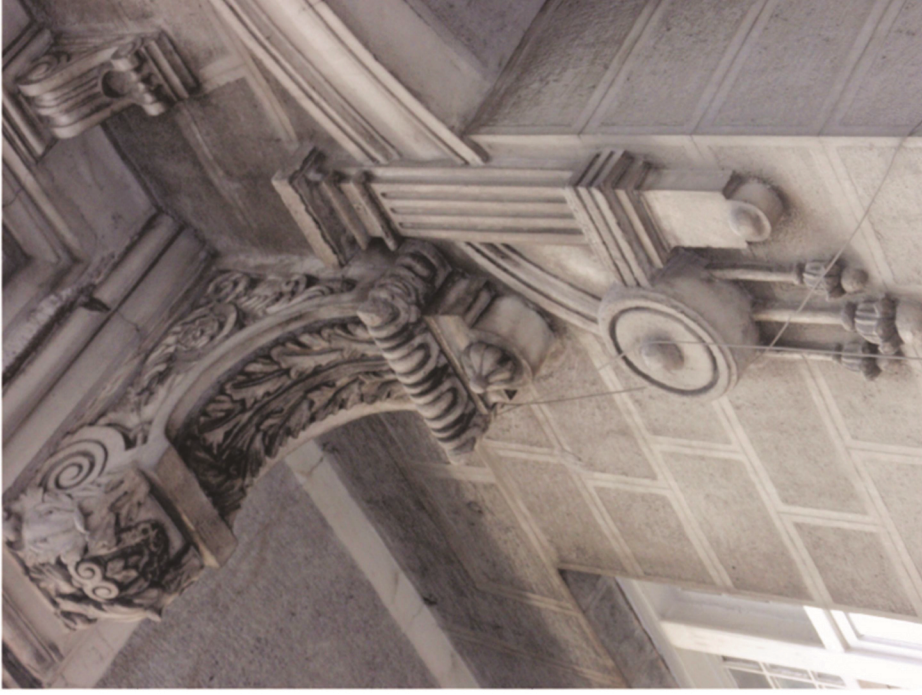
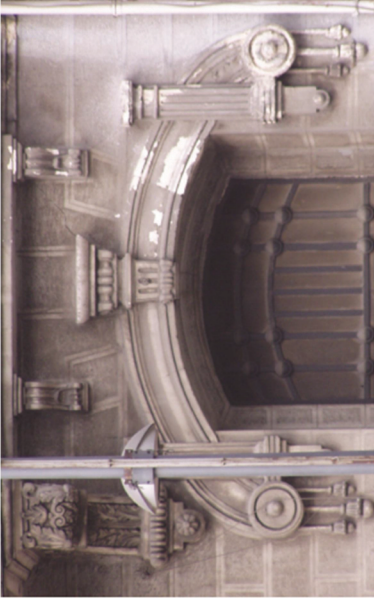
Şekil C.5: Ampir Binanın Mimari Öğeleri (K5)

Şekil C.6: Art Nouveau Binaın Mimari Öğeleri (K6)

Şekil C.7: Art Nouveau Binanın Mimari Öğeleri (K7)

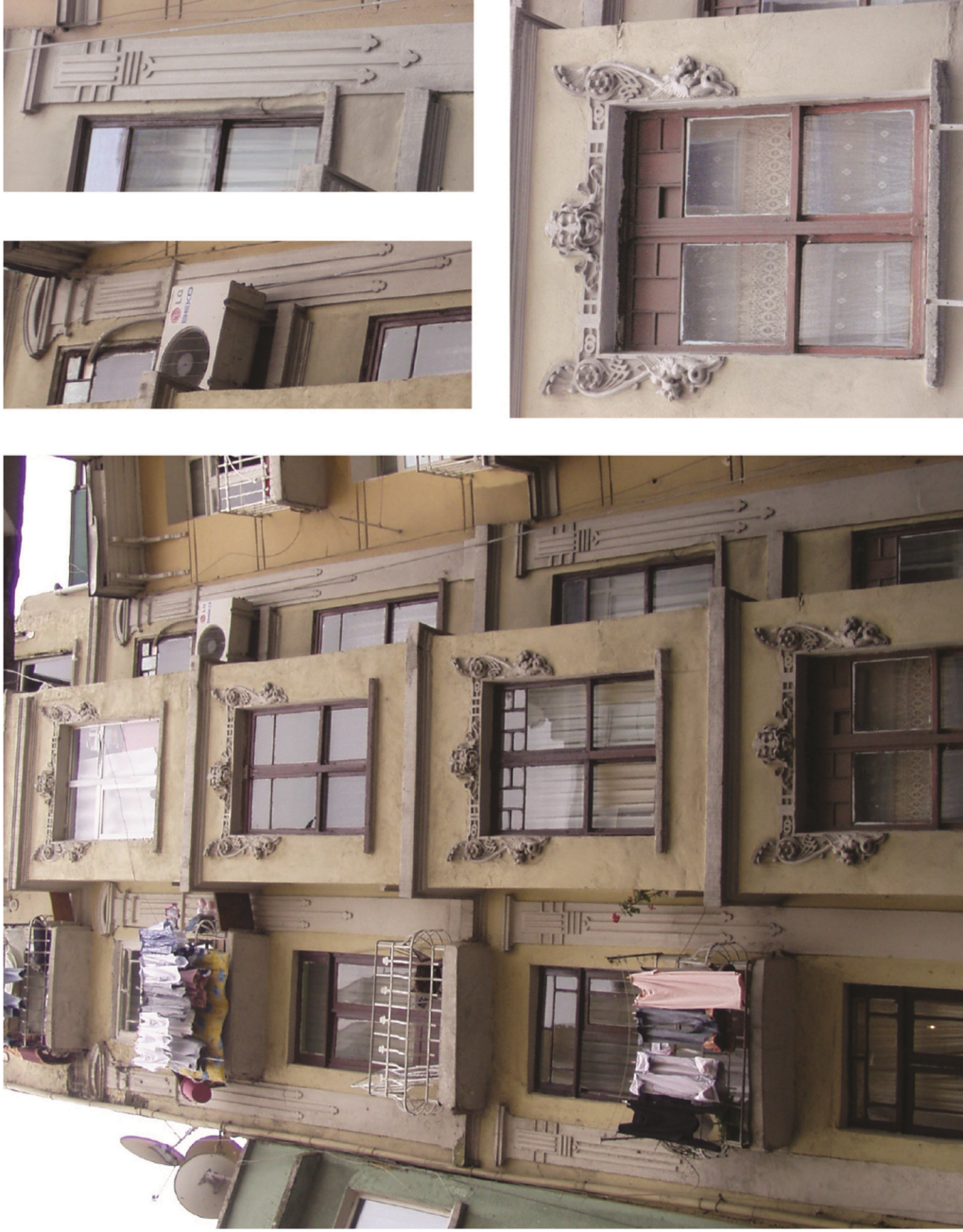

Şekil C.8: Art Nouveau Binanın Mimari Öğeleri (K8)

Şekil C.9: Art Nouveau Binanın Mimari Öğeleri (K9)

Şekil C.10: Art Nouveau Binanın Mimari Öğeleri (K10)

Şekil C.11: Eklektik Binanın Mimari Öğeleri (K11)

Şekil C.12: Eklektik Binanın Mimari Öğeleri (K12)

Şekil C.13: Eklektik Bina'nın Mimari Öğeleri (K13)

Şekil C.14: Eklektik Binanın Mimari Öğeleri (K14)

Şekil C.15: Eklektik Binanın Mimari Öğeleri (K15)

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad : İoli Büyükyorgiyadis Çavuş
Doğum Yeri ve Tarihi : İstanbul, 12 Nisan 1977
Adres : Kadıköy/ İSTANBUL
E-posta : ioliyorgiadis@gmail.com
Lisans : İstanbul Kültür Üniversitesi , İç Mimarlık ve Çevre
Tasarımı
Mesleki Deneyimler : Seven Mimarlık - İç Mimar